

Dvojmesačník, september – október 2016

Trenčín región

III/I
číslo 3
ročník 1

Naše biele zlato

**Slovenská bryndza
má korene v našom kraji,
rodí sa na salaši**

strana 8 – 9

Kúpele

Po krk v robote

strana 6 – 7

Reportáž z konca kraja

Nanuky z Lehoty

strana 10 – 11

Predstavujeme

Okres Trenčín aj na tanieri

strana 12 – 14

ISSN 2453-7942

9 772453 794003

08 >

Ako si lámeme hlavu

Myšlienka podieľať sa na tvorbe magazínu s tematikou cestovného ruchu v našom kraji ma oslovila. Podľa ohlasov na prvé dve čísla sa teším, že Trenčín región zaujal aj vás čitateľov.

V dnešnej digitálnej dobe je už malým zážitkom, a to nielen pre nás novinárov, držať v rukách papierové noviny. S kolegami sa snažíme prinášať všetko podstatné, čo cestovný ruch spája. Známe, neobjavené, zabudnuté miesta „na konci kraja“, ale aj ľudí, ktorí možno nie sú celebrity, zato sú osobnosti či machri vo svojom fachu.

Úprimne sa priznám, že mňa a celú re-

dakciu príjemne prekvapil váš masívny záujem o rubriku Pozvánky na podujatia. Z reakcií je evidentné, že ste si túto rubriku obľúbili, považujete ju za fajn pomôcku i vhodnú ponuku, ako tráviť voľný čas. Doslova ste nás v e-mailoch zasypali informáciami o rôznych akciách, podujatiach zo všetkých kútov kraja. Každú jednu akciu zaregistrujeme, vložíme do kalendára a potom si lámeme hlavu, ktorú budeme musieť pre nedostatok miesta vynechať. Podujatia je totiž toľko, že ak by sme mali uverejniť každú pozvánku, nič iné by ste v magazíne Trenčín región nečítali. A to sme k pôvodnej dvoj-

strane pridali ďalšiu...

Samozrejme, aj naďalej nám posielajte tipy, radi si budeme lámať hlavu. Snažíme sa, aby si čitatelia našli „to svoje“ v každom z deviatich okresov kraja. Možností je veľa, tipov ešte viac, a preto dúfame, že pochopíte, ak sa v magazíne neobjavia všetky. Pre lepší prehľad nám tipy posielajte v podobe – termín, názov, miesto konania, organizátor, www stránka podujatia a dve-tri vety o ňom. To všetko očakávame na našej e-mailovej adrese: redakcia@trenclinregion.sk.

Ďakujeme za priazeň.

Radovan Stoklasa, šéfredaktor

Motoristi a cestujúci sledujú správu kraja najmä s ohľadom na cesty. Pod kraj spadajú cesty druhej a tretej triedy. Upravuje, rekonštruje a, samozrejme, zabezpečuje ich zimnú údržbu. Z rozpočtu tiež podporuje prímestskú autobusovú dopravu, čím znižuje reálnu cenu cestovného pre cestujúcich.

Trenčiansky kraj zriaďuje aj tri nemocnice na území kraja – v Bojniciach, Považskej Bystrici a na Myjave. Pôsobí aj na úseku zdravotnej starostlivosti a humannej medicíny, čo znamená, že vydáva napríklad povolenia a zabezpečuje sieť ambulantných lekárov či zubárov. Krajská samospráva zriaďuje aj domovy sociálnych služieb, špecializované zariadenia...

Pôsobenie kraja má však aj kultúrny charakter. Kým mestá a obce sa starajú o materské a základné školy, kraj má na starosti stredné školstvo. Je to práve župa, ktorá rozhoduje o počte tried na jednotlivých školách, ale aj o školách samotných a ich vzdelávacom programe – napríklad aj o otázke podpory duálneho školstva. Kraj spravuje rôzne knižnice, múzeá, galérie, kultúrne pamiatky. Jednou z najvýznamnejších je Trenčiansky hrad.

(žol)

ANKETA: Čo vieme o úlohách župy?

Pýtali sme sa v uliciach P. Bystrice

REBEKA (16)

Trenčiansky kraj viem čo je, ale samospráva, to už nie. Asi je to zložené z poslancov v nejakom zastupiteľstve a tí potom rozhodujú, kde sa čo bude budovať. Ale neviem, či to len tu u nás v meste, alebo aké veľké územie riešia.

MILAN (44)

S a m o z r e j m e , registrujem že Trenčiansky samosprávny kraj funguje a čo asi spravuje. Napríklad, kým mesto má základné a materské školy, tak kraj

sa stará už o stredné školy. A podobne je to aj v iných oblastiach. Myslím, že mám vcelku prehľad. Neštudoval som to síce na stránke alebo v zákonoch, skôr to vnímam cez médiá, keď sa riešia rôzne problémy a k čomu sa kto vyjadruje.

ANDREA (22)

Tieto veci ma zatiaľ nijako nezaujímali. Ak potrebujem ísť na úrad, tak skôr sú to veci v kompetencii mesta. Pravdupovediac ani neviem, čo by som vybavila na kraji.

DANICA (70)

O samosprávnom kraji viem z novín a televízie. Sledujem správy, zaujíma ma, čo

sa deje okolo mňa. Župa by mala mať na starosti cesty, školy, určité nemocnice. Ako presne funguje, to už neviem. Pravdepodobne s krajom komunikujú priamo tieto inštitúcie, nie bežní obyvatelia. Zdá sa mi, že organizujú aj nejaké kultúrne, športové akcie, podujatia. Asi toho majú dosť veľa na starosti, široký záber.

VIKTOR (66)

Školstvo, zdravotníctvo, životné prostredie, nejaké projekty a stavby s tým súvisiace, cesty. To sú oblasti, ktoré mi napadajú, keď sa povie Trenčiansky samosprávny kraj. (mal)

Na hrdinov sa zabudnúť nedá

Podjavorina, SNP, partizánsky odboj, brigáda Miloša Uhra, pieta, úcta. Tieto kľúčové slová každý rok spájajú na kopaničiach desiatky ľudí, pamätníkov. Tohtoročný prelom augusta a septembra nie je výnimkou.

Región pod Javorinou bol počas druhej svetovej vojny centrom protifašistického odboja na západnom Slovensku. V hlbokých lesoch operovala 2. československá partizánska brigáda J. V. Stalina, jej súčasťou bol oddiel Hurban pod velením lubinského rodáka kapitána Miloša Uhra. „Účasť obyvateľov našej obce v

Povstanií ovplyvnilo sformovanie skupiny Hurban. Ich angažovanosť pri aktivitách partizánov bola vnímaná ako povstanie proti útlaku, proti porobe a aby nikto viac nemohol siahnúť na cudzí život,“ priblížil povstalecké roky starosta Lubiny Martin Beňatinský. Súčasťou obce je 33 osád a každá je obývaná. Partizáni využívali kopaničiarske osídlenie a domáci sa do odboja zapájali rôznym spôsobom. Bojovali priamo s nepriateľom, pomáhali pri doprave proviantu, pri transporte zranených, ukrývali partizánov, prenášali správy.

Napriek časovému odstupu 72 rokov je odkaz SNP v obci živý. „Mladá generácia už veľmi nevie, aké útrapy ľudia prežívali počas vojny. SNP bolo vyjadrením nesúhlasu kopaničiarskeho ľudu s vojnou, s násilím. Vo februári 1945 padlo počas ťažkých bojov v okolí osady Cetuna 18 partizánov. Medzi nimi aj Miloš Uher a jeho zástupca Anton Jakubík. Ich pamiatku si pripomíname každoročne na krajských oslavách SNP pri pamätníku na vrchu Roh. Tam je pochovaná väčšina členov partizánskej brigády. Pamiatku Miloša Uhra si uctíme položením kvetov k

pamätnej tabuli na dome v obci, kde žil tento partizánsky veliteľ,“ dodal Beňatinský.

Priami účastníci bojov vymierajú, posledným žijúcim je plk. v. v. František Bím žijúci vo Švajčiarsku. Ako 18-ročný bol pobočníkom veliteľa oddielu Hurban.

„SNP bude živé, pokiaľ sa bude niesť a šíriť jeho odkaz – boj proti neslobode a útlaku, kde mnohí obetovali to najcennejšie, vlastný život. Želám si, aby si mladí ľudia útrapy vojny pripomínali len na pietnych stretnutiach, aby ich nikdy nezažili na vlastnej koži,“ dodal Martin Beňatinský. Leo Kužela

Bohatstvo pod majestátnym Vtáčnikom

OOCR Región HORNÁ NITRA – BOJNICE predstavuje Sylvia Maliariková

Poznáme detailne región hornej Nitry, jeho zákutia, tajomstvá, atrakcie? Niektorí zanietenci určite áno. Tým ďalším možno chýba čas, dostatok informácií či viac reklamy. Pritom, priamo pod našimi oknami je množstvo prítlačlivých lokalít, ktoré stoja za našu pozornosť.

Vitajte u nás

Jedným z lákadiel je turistická destinácia horná Nitra – Bojnice. Rozprestiera sa v okrese Prievidza, ktorý je rozlohou i počtom obyvateľov najväčší v Trenčianskom kraji. O podporu cestovného ruchu sa tu stará oblastná organizácia cestovného ruchu (OOCR) Región HORNÁ NITRA – BOJNICE. Jej členmi sú Bojnice, Prievidza, obce Čereňany, Kľačno, Lehota pod Vtáčnikom, Nitrianske Rudno, Opatovce nad Nitrou, Sebedražie, Štitovce a takmer 40 súkromných podnikateľských subjektov.

Horná Nitra má svoju osobitnú atmosféru – neopakovateľnú kombináciu prírody, historických monumentov, duchovných hodnôt a súčasnej infraštruktúry cestovného ruchu.

Pri prameni rieky Nitra

Fačkovské sedlo nad obcou Kľačno je predelom povodí riek Nitra a Váh a tiež hranicou medzi Strážovskými vrchmi a Lúčanskou Malou Fatrou. Na jej

úpätí pod vrchom Reváň pramení rieka Nitra. Regiónom sa tiahne rozsiahle horstvo Západných Karpát s najvyšším vrchom hornej Nitry a kraja, ktorým je Vtáčnik (1346 m n.m.). Na túry lákajú aj vrchy Magura, Buchlov, Rokoš, Kľak so značenými turistickými trasami a náučnými chodníkmi. Návštevníkom v prírode ponúkajú ubytovanie s tradičnou kuchyňou salaš Kľak vo Fačkovskom sedle, Chata a zrub pod Končitou či horský hotel Remata nad Handlovou s vonkajším krytým vyhrievaným bazénom.

Horná Nitra ponúka termálne pramene a výborné podmienky na liečebné pobyty, osvieženie a relax pri vode, vodné športy a rybolov. V Bojniciach nájdete liečebné kúpele, termálne kúpalisko Čajka a plážové kúpalisko, v Chalmovej-Bystričanoch termálne kúpalisko s celoročnou prevádzkou a láka tiež

vodná nádrž v Nitrianskom Rudne.

Svedkovia minulosti

Medzi najznámejších svedkov minulosti, kultúrne a historické pamiatky, ktoré sú ozdobou regiónu horná Nitra, patria Bojnický zámok a Barokový kostol Najsvätejšej Trojice Nanebovzatia Panny Márie v Prievidzi.

V každej z obcí OOCR sa nachádzajú pozoruhodné sakrálne objekty, v Čereňanoch aj klasicistický kaštieľ. Z technických pamiatok, ktoré pripomínajú priemyselnú a remeselnú činnosť minulosti, treba vyzdvihnúť Hornonitriansky banský skanzen v bani Cigeľ a Sklársky skanzen vo Valaskej Belej. V Lehote pod Vtáčnikom je zasa Technické Moto múzeum.

Za športom i zábavou

Ideálne podmienky na golf nájdete v golfovom klube AGAMA v Koši a v Golf Club Scotland v Sebedraži, na lyžovanie zasa v strediskách SKIARENA vo Fačkovskom sedle, na Remate a v obci Poruba. V regióne je sieť cyklotrás a niekoľko jazdeckých centier. Zábavu a poznávanie ponúkajú Zoologická záhrada v Bojniciach, Múzeum praveku Slovenska v Bojniciach, areál sokoliarskej skupiny Hieraaetus, Vodný svet v Sebedraži, Monty ranč vo Vyšehradnom, zariadenia Hornonitrianskych baní a mnohé ďalšie

HORNÁ NITRA

REGIÓN BOJNICE

OOCR

OOCR Región HORNÁ NITRA – BOJNICE, Sládkovičova 210/50, 972 01 Bojnice, tel.: 0915 701 205; info@bojnice.eu, www.bojnice.eu.

Turisticko-informačná kancelária mesta Prievidza, Námestie slobody 4, 971 01 Prievidza, e-mail: tik@prievidza.sk; tel.: 046 16 186; 0 46 542 39 92, www.prievidza.sk/tik; Zlatá prievidzská cesta: www.zpc.prievidza.sk.

Infocentrum Bojnice, Hurbanovo námestie 1461/47, 972 01 Bojnice, tel. 0948 442 966; 046 370 00 20, e-mail: infocentrumbojnice@gmail.com, www.informaciebojnice.sk

atrakcie. Viac informácií o ubytovaní, zariadeniach CR a podujatiach vám radi poskytneme osobne.

Sylvia Maliariková,
Výkonná riaditeľka OOCR RHNB

Opereta na hrade, diváci na pódiu

Dej plný lásky, krutosti, ale aj vtipu. Aj o tom je nová slovenská opereta, ktorej dej sa odohráva na Považí. Naštudoval ju Metropolitný orchester Bratislava a „Láska na Považí“ sa 14. augusta dostala až na nádvorie Trenčianskeho hradu.

„Príbeh operety sa síce odohráva na Považskom hrade bratov Podmanických, osobitného ducha však získal aj na Trenčianskom hrade. Prišli mladé aj staršie páry, rodiny s deťmi. Pri príprave sme sa inšpirovali Viedňou, Schönbrunnom, kde pravidelne organizujú matiné s operou. Takýto netradičný zážitok sme chceli ponúknuť aj obyvateľom a návštevníkom Trenčianskeho kraja, aby si mohli oddýchnuť, piknikovať a pri tom

všetkom počúvať kvalitnú hudbu,“ priblížila augustové soirée za organizátorov Eva Frývaldská, výkonná riaditeľka KOOCR Trenčín región.

Aj samotný orchester si vychutnával atmosféru nad Váhom. Ocitol sa v prostredí, kde vznikla legenda a následne inšpirácia k operete. Roman Pálka, intendant Metropo-

litného orchestra Bratislava za celý kolektív priznal, že radi vystupujú aj mimo domovskej scény Divadla P. O. Hviezdoslava. „Kulisa Trenčianskeho hradu je úžasná. Predstavenie pod holým nebom má nenapodobiteľnú atmosféru a okrem iného, spevákom sa aj lepšie dýcha. V sále často dochádza vzduch,“ s úsmevom v hlase aj na

perách priznáva Pálka.

Alfou a omegou je však v tomto prípade počasie. Kým sa augustové soirée s operetou a piknikom začalo pri teplom západe slnka, niekoľko minút zo záveru mu ukrojila búrka. Orchester už aj počas predstavenia pozval divákov k sebe na pódium, aby sa skryli pred dažďom. Počasie tak obe strany zblížilo a všetkým vytvorilo nezabudnuteľný zážitok. Vydarený večer pravdepodobne odštartoval novú tradíciu nielen na hrade Matúša Čáka. Ako uzavrela Eva Frývaldská, „Trenčiansky kraj ponúka veľké množstvo príležitostí na rozvoj domáceho cestovného ruchu. Nevylučujeme, že podobné podujatia zorganizujeme aj na iných hradoch.“ (ras)

Prídte na DOD!

Deň otvorených dverí (DOD) TSK 2016 sa bude niesť v znamení Zelenej župy. Trenčiansky samosprávny kraj otvára svoje brány širokej verejnosti už po tretíkrát. Pripravená je tombola, kulinárske pochúťky, mnoho informácií o Trenčianskom kraji, ale aj prekvapenia, pre ktoré sa oplatí prísť do Trenčína! Samosprávny kraj má už 15 rokov a v pondelok 3. októbra 2016 počas DOD vyžrebuje predseda TSK piatich majiteľov Župného občianskeho preukazu plného výhod. Viac sa dozviete priamo na Urade TSK na ulici K dolnej stanici 7282/20A v čase od 9.00 h do 16.00 h.

• **S eurofondmi pomôže TSK.** Plánujete projekt spolufinancovaný peniazmi z Bruselu? Ak váhate len pre byrokratickú tortúru, Trenčianska župa ponúka riešenie. Na úrade TSK totiž vzniklo práve takéto poradenské centrum. Rozbieha sa od leta, naplno funguje od 1. septembra. Žiadatelia sa môžu obrátiť na pracovníkov centra osobne, telefonicky alebo e-mailom, a to bezplatne. (mp)

• **Galéria naživo aj doma.** Web umenia mal začiatkom augusta na svojom konte viac ako 270 diel z depozitu Galérie M. A. Bazovského v Trenčíne. Projekt Digitálnej galérie ponúka naskenované a zdigitalizované maľby, grafiky, kresby či sochy. K jednotlivým dielam sú priradené aj popisné údaje a vďaka digitálnej reprodukcii vo vysokom rozlíšení si ich môžete doslova zblízka pozrieť z pohodlia domova. Diela je možné vyhľadávať a triediť podľa kategórií – autor, žáner, technika, datovanie. (vr)

• **Nové centrum pre autistov.** Takéto odborné zariadenie postavia v Trenčíne, v areáli Centra sociálnych služieb (CSS) DEMY. Služby tu už od budúceho roka bude využívať 30 klientov trpiacich autizmom. TSK na jeho výstavbu vyčlenil takmer 1,4 milióna eur. Aktuálne môžu sociálne služby v Trenčíne využívať predškolační s autizmom, pričom svoju činnosť prevádzkuje aj špeciálna základná škola pre autistov. Práve na ňu by nadväzovali služby v novom centre pre deti, ktoré ukončia povinnú školskú dochádzku. To im priniesie možnosť využiť ambulantné, ale aj pobytové sociálne služby. (mp)

Javorina – hranica, ktorá nás spája

Ktorá slivovička je lepšia? Na túto otázku hľadajú odpoveď rok čo rok bratia z oboch strán Javoriny. Odpoveď je vždy rovnaká – naša a vlastne na tom ani nezáleží. Česi aj Slováci si tému vždy nájdu a nájdu si aj čas na stretnutie. Úsmevy, objatia, pripitok, debaty.

Rok čo rok sa tu stretáva jedna veľká rodina, tentoraz 30. – 31.7.2016, kedy sa konali Slávnosti bratstva Čechov a Slovákov na Veľkej Javorine. Michal Hašek, hajtman Jihomoravského kraja, sa teší najmä z toho, že na hranicu, ktorú mnohí vnímajú len ako čiaru na mape, prichádzajú všetky generácie. „My, ktorí si pamätáme Československo, si dobre rozumieme. Dnešná mladá generácia už má troška jazykové problémy, a práve preto je dôležité, aby pokračovali kontakty v oblasti kultúry, folklóru a aby sa ľudia stretávali.“

Čerstvý vzduch pod krivým vysielačom je premiešaný so závanom pečených klobás a mäkučkých medovníkov či lahodnej medoviny. Niekde platíte eurami, inde sa vrátite do čias koruny a pýtate sa českých stánkárov, či by sa im tá „naša“ európska mena tiež už nehodila. Aj toto je téma debaty podľa toho, ako máte chuť, čas. „Myslím si, že Slováci a Česi majú v Európe k sebe najbližšie. Čítal som jednu štatistiku, podľa ktorej len za minulý rok vzniklo takmer 600 sobášov medzi Slovákami a Čechmi. Aj to je dôkaz toho, že máme k sebe naozaj veľmi blízko,“ takto zhrnul vzťahy národov tren-

čiansky župan Jaroslav Baška.

O zábavu a dobrú náladu sa na každom kroku starajú harmonikári, heligonkári a folkloristi zo širokého okolia. Na jednom mieste sa pospevuje s rukou hore, inde sa dokonca krepčí. „Viacerí si asi dávajú otázku, aký zmysel má takto sa stretávať,

keď v dnešnej dobe nie je problém ísť na návštevu z jednej republiky do druhej. Je to o tom, že my sme ľudia, ktorí sa chcú stretávať, chcú byť spolu,“ vystihol zlínsky hajtman Stanislav Mišák. A bratia mu dali za pravdu.

(pau)

Na Jankov vršok

Slovenské národné povstanie má z roka na rok stále menej živých pamätníkov, no spomienky naň sú stále živé.

V našom kraji sa najväčšie oslavy tradične konajú na Jankovom vršku. „Pri pamätníku padlých druhej svetovej vojny sa stretneme 27. augusta už o 15. hodine, kedy sa prostredníctvom ukážok historických bojov prenesieme do vojnových čias. Počas celého dňa budú sprievodné podujatia aj v Múzeu Partizánskej brigády Jána Žižku a priamo pri Mohyle výstava k SNP

a druhej svetovej vojne s názvom Nezabúdajme na spoločnú históriu,“ pozýva na Jankov vršok jedna z hostiteľiek, starostka Uhrovca Zuzana Máčeková. (red)

Rozhládňa lásky?

V októbri uplynie sedem rokov, čo nad obcou Dohňany, na kopci Tlstá hora vo výške 651 metrov n. m., vyrástla šesťposchodová drevená rozhládňa.

Má výšku takmer 22 metrov, postavili ju v rámci projektu cezhraničnej spolupráce, jej oficiálny názov je Rozhládňa Púchovskej doliny a stala sa významnou turistickou atrakciou celého regiónu.

„Je otvorená celoročne, ale najväčší nápor turistov je práve v letných mesiacoch. Dostanú sa k nej po náučnom chodníku Tri skaly a ponúka neopakovateľný pohľad na Javorníky, Kysucké vrchy, Martinské hole, Malú Fatru, Kľak či Strážovské vrchy. Keď-

že počasie praje aj toto leto, možno sa dočkáme prekonania rekordu, teda 20 000 návštevníkov ročne,“ pripomenul starosta Dohňan Milan Panáček, v

ktorých katastri sa rozhládňa nachádza. Podľa jeho slov každý víkend túto turistickú atrakciu navštívi aj 500 ľudí, najmasovejším výstupom je Silvestrovský pochod. Pravidelne sa tu pri drevenom posede stretávajú folkloristi, seniori, ľudia zďaleka i zblízka. Populárna je hlavne medzi mladými, ktorí tu trávajú dokonca aj letné noci. Čo tak premenovať ju na Rozhládňu lásky? „Možno na tie dva prázdninové mesiace... Legendárne sú takzvané letné nocľahy na prvom a druhom poschodí rozhládne, kde najmä tí mladší – záľúbenci nechávajú romantické odkazy. Za tých sedem rokov ich je tam dosť, a veru aj pikantných. Trochu nám robí problém nedisciplinovanosť turistov, hlavne odpad po nich. Takže máme aj pracovné výstupy na rozhládňu, také brigádnicke,“ doplnil Panáček. (mal)

Chýbajú lekári, pomôžu medicí?

Žalostne nízky počet mladých lekárov trápí Slovensko aj okolité krajiny. Trenčiansky kraj nie je výnimkou, a ak v médiách zaznie informácia o dôchodcoch v bielych plášťoch v ambulanciách, nejde vôbec o raritu.

Prognózy naznačujú, že ak mladí medicí nezačnú viac inklinovať k profesii všeobecného lekára či pediatra, viac ako 70-roční lekári sa stanú prirodzenou súčasťou zdravotníctva. Štatistiky nepustia, a aj v našom kraji sú alarmujúce. „Priemerný vek všeobecných lekárov pre dospelých v kraji dosahuje 56 rokov. Priemerný vek všeobecných lekárov pre deti a dorast je takmer 59 rokov,“ pripomína vedúca Oddelenia zdravotníctva a humánnej farmácie Úradu TSK Elena Štefíková.

Problém s nedostatkom lekárov v regióne pociťuje aj poslanec a všeobecný lekár v jednej osobe Viliam Cíbič. Ordinuje v Pruskom a do dôchodku má ešte ďaleko. Keď si

potrebuje vziať dovolenku alebo sám ochorie, péenku si môže dovoliť na týždeň, maximálne na 10 dní. Za tento čas ho vie zastúpiť kolegyňa. „Keď som prednedávnom musel absolvovať operáciu srdca, nemohol som si dovoliť liečenie 2 – 3 týždne ako bežný pacient. Hneď som šiel do ambulancie ordinovať. Nejde o fyzicky náročnú prácu, ale ak má doktor liečiť, mal by byť fit.“ Župa chce podobným problémom, ktoré pri starších lekároch môžu byť ešte vypuklejšie, predísť. Zapojila sa do projektu

podporujúceho lekárov rezidentov. „Mladí lekári sa prihlásia a všeobecnú prax si odslúžia v ambulancii u lekára, prípadne v nemocnici. Túto prax im preplatí štát, samosprávny kraj im zasa pomôže s administratívou a hľadaním pracoviska. Rezident sa však zaviazne pracovať v slovenskom zdravotníctve minimálne päť rokov,“ zhrnula v skratke projekt Elena Štefíková. Aktuálne v rámci troch krajských nemocníc – Myjava, Bojnice, Považská Bystrica – pracuje šesť lekárov rezidentov. A záujem je

aj o ďalších, hlásia ho aj lekári v ambulanciách. Viliam Cíbič mal takisto záujem o rezidenta, no komunikácia s vysokou školou všetko zabrzдила. „Volal som na študijné oddelenie a tam mi povedali, že v kraji už majú dvoch medikov. Dostať sa reálne k praktikantom, čo si môžu v praxi vyskúšať dennodennú prácu a získať rutinu budúceho lekára, je teda prakticky nemožné.“ Myšlienku rezidentných lekárov pritom Cíbič víta, chce to podľa neho väčšiu efektívnosť. Samotné ministerstvo zdravotníctva, ktoré program rezidentov spravuje, je nateraz spokojné. „Rezort neeviduje problém pri zaraďovaní rezidentov do ambulancií všeobecných lekárov. Tie sa rozširujú v zmysle požiadaviek vysokej školy a regionálnych potrieb rezidenta. Špecializačné štúdium pre všeobecné lekárstvo má dĺžku 3 roky a pre pediatriu 4 roky. Prví absolventi z odboru všeobecné lekárstvo budú až v roku 2017, nakoľko rezidentský program sa začal v októbri roku 2014. Tento program bude pokračovať aj naďalej,“ uzavrela tému Stanislava Luptáková z ministerstva zdravotníctva.

Čerstvé ovocie a zelenina, rozvoniavajúce bylinky a nesutočný relax. Žiaci zo Spojenej školy internátnej v Trenčíne by vám vedeli o svojej záhrade priam básniť. Jadroví fyzici z nich možno nikdy nebudú, ale svoju lásku k prírode budú vedieť zužitkovať.

Ich záhrada nie je úplne obyčajná. Keby sme sa chceli vyjadriť moderne, ľudovo povedané „in“, povieme, že je to bio záhrada. Kúsok ich zeme totiž získal certifikát prírodnej záhrady. Splniť musela tri základné kritériá. „V takejto záhrade sa nemôžu používať pes-

Návrat do babkinej záhrady

ticidy, ľahko rozpustné minerálne hnojivá a ani rašelina,“ spresnil riaditeľ Centra environmentálnych aktivít Richard Medal. Doplnil, že takáto záhrada môže byť v mnohých prípadoch dokonca bezúdržbová.

Kým na Slovensku sú iba štyri registrované bio záhrady, v susednom Dolnom Rakúsku sú ich desaťtisíce. Nejde pritom o žiadny

prevratný projekt – len by sme sa mali vrátiť v čase a záhradkáričiť tak ako naše staré či prastaré mamy. Koordinátorka projektu v spomínanej škole Katarína Olišová je zo záhrady a najmä z prístupu detí nadšená. „Je úžasné, že sa rastlín môžu dotýkať, privoňať k nim, ochutnať ich plody.“ Súhlasí s ňou aj certifikátorka prírodných záhrad Marianna Holušová Ružičková. „Trávnik síce nie je rovný ako

ihriško, ale môžete v ňom nájsť štvorlístok. Záhradu netvorí perfektné naukladané rady rovnakej zeleniny, kvetov a stromov, ale bez obáv si môžete odhrnúť práve dozretý hrášok a s chuťou ho zjesť aj so strúčikom.“

Prírodná záhrada je jedným z projektov Zelenej župy. V budúcom roku chce Trenčiansky samosprávny kraj na ich budovanie vyčleniť 35-tisíc eur. Záhrady by mali podporiť zdravý životný štýl, ekologické myslenie a dokonca aj záhradnú turistiku.

Stranu pripravil
Radovan Stokasa

Zelené oči zelenej župy

Názov „Zelené oči“ znamená určenie podmienok na podporu konkrétneho envirograntu. Trenčiansky kraj finančne prispeje žiadateľom, ktorí majú trvalý pobyt na jeho území. Môže ísť pritom o obce či mestá, ale aj organizácie, ktoré ich zriadujú. Ak sa o grant uchádza podnikateľ, právnická alebo fyzická osoba, musí sa zaviazat', že výsledný projekt bude verejnoprospešný.

Župa cez grant podporí tematické aktivity, ktoré prispievajú k ochrane, prípadne zlepšeniu životného prostredia. Okrem trebars budovania prírodných záhrad ide o projekty zamerané na osvetovú činnosť v rámci ekológie a zeleného životného štýlu. Ešte do konca tohto roka 2016 TSK plánuje podporiť zelené projekty v hodnote 15-tisíc eur. V prípade záujmu o grant sa obráťte na stránku www.tsk.sk a sekciu Regionálny rozvoj/Zelená župa.

Po krk v robote

Dve skvostné vody nám môže svet závidieť. Termálnu a minerálnu. Patria medzi najväčšie slovenské poklady. Aj preto je náš kraj jeden z najbohatších. Liečivé kúpeľné pramene v Bojniciach, Nimnici i v Trenčianskych Tepliciach využívajú domáci, Ľudia zo širokého okolia i z celého sveta. Posledné menované kúpele sme navštívili ako prví. Štartujeme seriál o kúpeľníctve v Trenčianskom kraji.

Aby bolo hneď od prvého riadka jasné, kúpele sme prepadli inkognito. Vedenie, maséri, recepčné, bufetári ani rehabilitačné sestry o nás nevedeli. Zahrali sme sa na „mystery shoppera“, teda akéhosi tajného agenta. Moderne sa tomu hovorí aj kúpeľná polícia. A v štýle „hlavne nenápadne“ to bude fungovať pri „prepadovkách“ – ďalších dvoch kúpeľov nášho kraja. Možno to vyzeralo, že sme občas stratili kompas. Sem-tam zámerne šliapli vedľa, vkročili do nesprávnych dvier, pýtali sa tie isté otázky. Všimli sme si

správanie, ceny, služby, dojmy. Nech sa páči, tu je výsledok.

Kúpeľné mestečko Trenčianske Teplice sa roky zviditeľňuje svetom liečivou vodou. Takmer štvrtstoročie sa štvrtisícové mesto v kolíske hôr a zelene spája aj s filmovými hviezdami a festivalom, ktorý dotvára jeho kolorit. Klobúk dolu, že aj mimo festivalu žije naplno, má svoj šarm, eleganciu a fázónu. Keď autom – či už od diaľnice alebo po starej ceste od Trenčína či Bánoviec nad Bebravou – zamierite do Teplickej kotliny, otvorí sa oáza pokoja. Stačí vypnúť mobil a vyhodit' starosti z hlavy. Tu sa to dá.

Jedno malé upozornenie. Ak prichádzate autom, zaparkujte ešte pred pešou zónou, na parkovisku pri kostole. Je záchytné, dostatočne veľké aj pre nákladný vlak. Parkovné sa platí v celých Trenčianskych Tepliciach, a preto je zbytočné hľadať niečo inde, lacnejšie. Odtiaľ priamo na recepciu kúpeľov to trvá do päť minút kúpeľnej chôdze. Podľa štatistík navštevuje kúpele iba 6 % hostí

mladších ako 40 rokov. Som hrdý, že som jeden z mála, ktorý sa o svoje zdravie začína starať ešte predtým, než pocíti prvé ťažkosti. Vzápätí mi došlo, že som tu služobne... Do kúpeľov vchádzam ako úplný nováčik a neznalosť pomerov nemusím vôbec hrať. S liečebným preukazom na tri procedúry som sa vybral hľadať relax.

Začínam v termálnom bazéne Sina. Turecký kúpeľný dom Hammam je v epicentre mesta, postavili ho ešte za Rakúsko-Uhorska, minulý rok ho pekne opravili. Zvonka i zvnútra. Personál je ochotný, naviguje k prezliakarni, do bazéna. Upozorňuje na vodu s takmer 40 stupňami, 20 minút pobytu v bazéne a nula slov. Táto procedúra si vyžaduje ticho.

Rozhliadam sa okolo seba, z vody vystrčených hláv, vrátane mňa, je devätnásť. Štatistiky nepustia, som tu najmladší. Dvaja chlapi majú vyše 40, ostatní sú seniori. Absolútne ticho prerušila múdra rada staršieho pána oproti v bazéne. „Ste tu nový? Nesprchujte sa hneď po kúpeli. Spláchnete všetky tie prospešné minerály. Neprejdú vám cez pokožku do tela.“ Poslúchol som. Po 20 minútach som bez slova vyšiel z bazéna zabalený v plachte a čakal na ďalšiu procedúru – masáž.

Nie som masážny novic, takže som túto časť svojho liečebného pobytu mohol porovnávať. Úprimne? Bol to skôr pohodový relax, čakal som viac, ale... Dedukujem, že ak máte nejaký zdravotný problém, nahlásite ho už pri objednávke. Potom vám asi odporučia konkrétny druh masáže. Ja som neuvádzal žiadne konkrétne problémy, požiadavky, boľáčky.

Po masáži spravidla vytrávi. Obed na terase

Kursalonu v príjemný letný deň padne dobre. Gastronomický zážitok vás tu vyjde viac ako menu v bežnej reštaurácii, ale stojí to za to. Obednú predohru zaobstarali prechádzka cez park, tabuľky hercov na kúpeľnom moste a príjemná, občas až gýčová atmosféra. Cestou na ďalšiu procedúru som nevynechal promenádu, ktorú lemujú palmy, a po vzore okoloidúcich som aj ja ochutnal minerálnu vodu priamo z fontánky.

Na záver ma čakalo ozajstné sudoku – limoplast v PAX-e. Keďže som sa dal uniesť ležérnym kúpeľným tempom – tak trochu aj naschvál –, na poslednú procedúru som meškal. A nevedel som si predstaviť, čo ma tu čaká. Nesmelo som zaklopal na už zatvorené dvere. Nechtiac sa mi podarilo menšie faux pas – v týchto dverách totiž realizovali inú procedúru. Pani ma milo a s úsmevom na perách nasmerovala do správnych dverí. Klopem už na istotu a spolu so mnou ďalšia meškajúca pacientka. Po chvíli otvorí dvere rehabilitačná sestra. Ospravedlnenie za oneskorený príchod prijíma, sama vysvetľuje, prečo neotvorila hneď. Konečne sa teda blížim k limoplastu. Ide o rašelinový zábal a mám na výber. Dajú mi ho na šiju, chrbát alebo kríže. Vyberám si posledné a asi polhodinu ležím. Prijímam sálajúce teplo, rozlieva sa mi celým telom.

Pri poslednej procedúre sa už cítim ako ozajstný „kúpeľník“. Odhodil som trému z neznáma,

driemem a predstavujem si, aké fajn by bolo stráviť tu celý týždeň. Bez naháňania, stresu, s vyvetranou hlavou a na čerstvom vzduchu. Nabudený teplom z rašeliny som si ešte spravil krátky výlet na legendárnu Zelenú žabu. Kto prišiel do Teplic a nebol na Žabe, akoby v Tepliciach ani nebol. Na vynovené kúpalisko vytesané do skaly si pamätám ešte z detských čias. Káva na terase chutí náramne, aj keď s nádychom nostalgie. Porovnávam staré a nové. Vo vode šantia deti a výskajú, keď sa v bazéne spustí ochladzujúci gejzír, dospeli sa dávajú unášať slnečným kúpeľom.

Potichu im závidím a cestou dole konštatujem, že moja kúpeľná misia je vo finále. Na pešej zóne si ešte kúpim tradičné kúpeľné obľátky. Zisťujem, že mám akýsi ležérny krok. Presedlal som na kúpeľné tempo, asi je to prejav spokojnosti, pohody. Tu sa nikto nikam neponáhľa. Iba ak pacienti, aby nezmeškali svoj kúsok zdravia. A ja nesmiem zabudnúť na vysvedčenie pre Trenčianke Teplice. Veď som tu bol v robote, nie v kúpeľoch...

Radovan Stoklasa

Procedúry	8/10
Starostlivosť	9/10
Služby	9/10
Gastro	9/10
Celkový dojem	9/10

Kúpele Bojnice

Turistický trojlístok – zoo, zámok a kúpele, taký je na Slovensku len jeden. Bojnické kúpele sú jedny z najznámejších u nás a okrem nemeckých klientov sem za teplou vodou zavíta aj čoraz viac krajanov. Reuma, zápaly, bolesti chrbta aj nepríjemnosti po úrazoch a problémy s nervovým systémom – o to všetko sa dokáže postarať minerálna voda, ktorú tu na liečenie využívajú už od 12. storočia. Mladší návštevníci Bojníc využívajú skôr kúpalisko Čajka, ktoré má rovnako prívlastok termálne.

Kúpele Nimnica

V našom kraji sú, paradoxne, aj najmladšie slovenské kúpele. Nachádzajú sa neďaleko Považskej Bystrice, v malej obci Nimnica. Liečivú vodu tu našli pri stavbe miestnej priehrady. Odvtedy jej silu využívajú na liečenie problémov s dýchaním, trávením či s pohybom. Alkalický prameň s obsahom jódu sem však chodia vyhľadávať pacienti s gynekologickými aj onkologickými chorobami.

Naše biele zlato

Biele zlato zo Slovenska, klenot zdravých potravín, prvý slovenský vynález, živá probiotická bomba, odkaz slovenskej tradície a histórie... Tieto a mnohé ďalšie prívlastky má slovenská bryndza – tradičná, chutná a zdravá potravina

V roku 2008 sa po vyše storočí naplnil sen slovenských bryndziarov, keď Európska komisia zaregistrovala slovenskú bryndzu ako výrobok s chráneným zemepisným označením. Po trdelníku, parenici a oštiepku získala ako štvrtý slovenský potravinársky výrobok ochrannú známku EÚ.

Rodný list bryndze

Príbeh uznania slovenskej bryndze v EÚ, ktorá musí obsahovať minimálne 51 % ovčieho syra, sa nerodil ľahko. Ministerstvo pôdohospodárstva podalo žiadosť ešte v roku 2004, ku ktorej pripojilo množstvo faktografie a odbornej dokumentácie. Z nej vyplynulo, že slovenská bryndza má korene v Trenčianskom kraji. Hneď ako sme uverejnili avízo na materiál „Rodný list bryndze“, prišlo nám na redakčný e-mail viacero podnetov. Zo Starej Turej zareagovala priamo primátorka Anna Halinárová. Upozornila, že Ján Vagač, ktorý v roku 1787 objavil technológiu výroby bryndze a o desať rokov neskôr založil v Detve prvú bryndziareň, je rodák z ich mesta. Potvrdil nám to aj náš čitateľ Gustáv Rumánek, ktorý sa tejto téme a staroturanskému rodákovi venuje aj publikačne. K pôvodu bryndze sa prihlásili aj z Pruského, z horného Považia, okolia Trenčína... Rozhodli sme sa preto, že po jej historických stopách sa vyberieme osobitne – v nasledujúcom čísle. Dnes si ju v krátkosti predstavíme a zatúlame sa na salaš, kde sa pravá slovenská bryndza rodí.

Čo je slovenská bryndza?

Podľa oficiálnej definície je to prírodný, biely, jemne roztierateľný zrejúci syr s ojedinelými krupičkami. Vyrobený je tradičným spôsobom, mletím vyzretého ovčieho hrudkového syra, resp. zmesi ovčieho a kravského hrudkového syra.

Drvením a mletím vyzretého ovčieho, resp. zmesi ovčieho a kravského hrudkového syra, miešaním so soľou, resp. špeciálne pripraveným soľným roztokom sa výroba bryndze odlišuje od výroby iných

druhov ovčieho syra mimo územia Slovenska. Základnou surovinou na výrobu slovenskej bryndze je ovčí hrudkový syr, resp. zmes ovčieho hrudkového syra a kravského hrudkového syra, resp. zmes sudovaného ovčieho hrudkového syra a kravského hrudkového syra, zrejúcich za špecifických podmienok. Podiel ovčieho hrudkového syra musí byť väčší ako 50 % hmotnosti v prepočte na sušinu.

Tradičné metódy

Pri výrobe pravej bryndze treba dodržiavať tradičné metódy. Po nadojení musí byť ovčie mlieko do dvoch hodín spracované. Najskôr sa spravi hrudkový syr a nechá sa zhruba dva dni odtečť. Syr potom musí vyzrieť, čo trvá približne desať dní. Následne sa pomelie, zmieša so soľou a vznikne bryndza. Pri správnom skladovaní vydrží v chladničke približne týždeň. Podľa odhadov Štatistického úradu SR zje priemerný Slovák za rok 0,61 kg bryndze, celkove dosiahla v roku 2015 jej produkcia 2 518 ton. Aj keď to nie je lichotivá bilancia, spotreba bryndze u nás v posledných rokoch mierne stúpa.

Blahodarná a liečivá

- * V jednom grame bryndze je asi miliarda zdraviu prospešných mikroorganizmov, dvadsať druhov mliečnych baktérií, ale aj päť druhov kvasiniek. Platí to len o 100-percentnej ovčej bryndzi, ktorá nie je tepelne spracovaná. Pasterizácia a termizácia väčšinu dobrých látok, mikroorganizmov zničia.
- * V procese výroby bryndze, pri spracovávaní ovčej hrudky sa premnožujú „dobré“ mliečne baktérie. Produkujú látky podobné antibiotikám, rôznym kyselinám, ktoré zabíjajú choroboplodné baktérie. Zabraňujú rozmnožovaniu rizikových plesní vylučujúcich jedy aflatoxíny.
- * Bryndza je okrem širokého spektra užitočných mikroorganizmov aj výdatný zdroj kvalitných bielkovín, minerálov, vitamínov B-komplexu, konjugovanej kyseliny linolovej. Po konzumácii bryndze klesá aj hladina cukru v krvi a znižuje sa hodnota krvného tlaku.

Na salaši, pri prameni

Získala niekoľko prestížnych titulov, ktoré sa v agrosektore cenia. Biofarma roka, najkrajší chotár roka, Top agro... Na salaši v Pružine, ktorému velí, nás čakala v pracovnom. S gumákmi na nohách, vo flaušovej veste a po nočnej. „Bola to extrémne náročná aj radostná noc. Mamičky to zvládli statočne. Na svet prišli aj päťročtá, jahniatka sú, chvalabohu, zdravé a plné života,“ otvorila tému Oľga Apoleníková, oficiálne samostatne hospodáriaca roľníčka. Ovcárka, živočíchárka, bryndziarka, zooteknička, manažérka, bojovníčka aj pôrodníčka... Žena, ktorá takmer pred tridsiatimi rokmi ani nešípila, že také niečo existuje.

„Pôvodným povoláním som strojárka, ale život to napísal inak. Okolnosti ma prinútili hľadať si prácu na včasnoro a neskoro večer, aby som deň venovala deťom, rodinným povinnostiam. Poznáte formulu plnú beznádeje i odhodlania, že veď ja môžem ísť aj kravy dojiť... Lenže špeciálne kráv som sa strašne bála. Mala som z nich fóbiu a vždy ich obchádzala širokým oblúkom.“

Zo strojárky sa zakrátko stala dojička. Prvá služba v novej robote. Otvorili sa dvere maštale, v strede dlhá ulička, čo vari nemala konca, a po bokoch vytŕčajúce kravské hlavy.... „Podlamovali sa mi kolená. Tá cesta uličkou odvahy trvala a všetko zmenila. Prekonala som samu seba. Mohutné strašiaky za ohradou boli milé, láskavé a komunikatívne stvorenia. Viete, aké sú kravy zvedavé? Debatojú medzi sebou, testujú každú neznámu bytosť aj mnohé naučia. Zamilovala som si ich, tie hlboké a nevinné oči. Znie to asi smiešne, ale ja som sa na ne každý deň tešila.“ Pani Oľga dostala výučný list chovateľ hospodárskych zvierat a z Visolaj, kde je doma, sa presunula na družstvo do Pružiny. Pôvodne na záskok na štyri týždne, no ostala tu dodnes. „Bolo to okolo roku 1989, v agrosektore sa to mlelo. Družstvá sa spájali, zanikali a krátko po mojom príchode toto čakalo aj Pružinu. Jedno ráno prišiel zhora ortiel, buď si dám žiadosť o prenájom alebo ma čaká úrad práce. Ja som odjakživa mala rada výzvy.“

Výzvy sú jedna vec a realita druhá. To sú vážne rozhodnutia, čo zmeniť, zlepšiť, na čo sa zamerať a byť na pulze dňa. Živočišnú výrobu v Pružine postupne stenčili na hovädzí dobytok. Chov ošipaných, tak ako takmer všade inde, zabrzdlí čísla, rentabilita. „Základom každej roboty je dobrý tím. Partia ľudí, ktorí chcú, majú prácu radi, nevzdávajú sa, veria si. Tí ľudia potrebujú počuť pravdu, treba s nimi hovoriť otvorene, na rovnu. Nepatrím k tým, čo plačú a stenajú, že to nejde. Snažím sa posúvať ďalej, učím sa, hľadám cestu, bojujem. Spoločne s tými ľuďmi sme zvýšili produkciu kravského mlieka i hovädzieho mäsa tak, aby sa stádo priam núkalo na predaj. Aj toto patrí k životu, vystihnúť správny moment.“

Na pružinskom dvore v roku 2005 hovädzí dobytok nahradili ovce, ktoré sa pásavali na suchom grúne. Veľká

zmena? „Neporovnateľná. To ako by ste slona vymenili za mravca. Ovcárina si vyžaduje oveľa viac drobnej práce, inú starostlivosť, systém, dojenie. Vyrábame takmer 20 druhov ovčieho syra, bryndzu, máme tu pôrodnicu... Nevedeli sme, do čoho ideme, všetko sme sa učili odznova. S prvou vyrobenou ovčou hrudkou som chodila po celej farme. A pri prvom pôrode jahniatka mi na diaľku po telefóne pomáhala kamarátka, zverolekárka z Martina. Boli to ťažké, krásne a nesmierne inšpiratívne začiatky.“

Oľga Apoleníková spomína, že nie každý deň nad farmou vyšlo slnko. V auguste pred šiestimi rokmi im vypálili senník, a tak nebolo na zimu krmivo pre ovce. Zavolala si k sebe ľudí a ponúkla im dve možnosti. „Buď urobíme novú žatvu, alebo farmu zatvoríme. V hektických chvíľach spoznáte ľudí. Tí naši sú úžasní. Existovala len prvá možnosť, a hoci to stálo množstvo odriekania i trpezlivosti, zvládli sme to. Za to im ďakujem.“

Vchádzame do pôrodnice, kde netreba rúška na ústa ani biely plášť. Panuje tu ovčia vrava. Všetku tu má systém, svoje miesto, čas. Naľavo vpredu sú čakateľky, pozdĺž maštale boxy s čerstvými jahniatkami pod dozorom starostlivých mám. Úplne vzadu je pôrodná sála. So zatajeným dychom naživo sledujeme, ako sa rodí nový život. Jahňa ešte s visiacou pupočnou šnúrou sa prvý raz stavia na nohy. Oľga Apoleníková ho za asistencie mamy - tá svoje jahňa vždy nájde po pachu - vyprevádza do boxu. „Teraz je na čakačke možno tridsať budúcich mamičiek. Patrime medzi farmy, kde sa ovce pripúšťajú dvakrát celoročne. Stádo tvorí okolo tisíc oviec, čím sa radí medzi slovenský priemer, ale v počte ovčích výrobkov sme lídrom na trhu. Preto ten neustály kolobeh života. Sú aj typické chovy oviec, kde sa venujú len produkcii mlieka. V závere

leta ovce pripustia, aby boli na Veľkú noc jahňatá. Potom až do ďalšieho leta sa ovce spásajú na grúnoch, doja. Mlieko putuje do mliekarní ako základ ovčích výrobkov. Aj bryndze.“

Konečne sme pri prameni. Na salaši, na farme medzi ovcami, teda asi na správnej adrese. Aká je tá pravá bryndza? „Z ovčej hrudky, teda ovčieho syra vyrobená podľa starej tradičnej receptúry. Normy pripúšťajú aj výrobu v kombinácii s kravským syrom, no ovčia hrudka musí mať zastúpenie minimálne 51 %. Všetko ostatné bryndza nie je, len sa jej tak hovorí. Bryndza je téma na dlhé hodiny. Poznáme nepasterizovanú, pasterizovanú aj termizovanú. Prvá menovaná je najzdravšia. Obsahuje najviac probiotických látok a je dokázané, že lieči. Slovenský mikrobiológ Libor Erbinger sa venoval výskumu bryndze, jej zloženiu, účinkom a výsledky sú prevratné. Tejto téme chýba viac osvetly.“ A aký je recept na pravú bryndzu? „Ten sa rodí v prírode a identitu mu dáva každý ovcár, syrár, bryndziar, ktorý ju pripravuje s láskou. Dôležité je zdravé stádo, starostlivosť, hygiena. Vedieť sa vyhrať so spracovaním mlieka ako s bábätkom. A do bodky naplňať recept, ktorý sme zdedili.“

A čo s jahňatami, s lukratívnym artiklom pre zahraničné trhy? „To je dvojsečná zbraň a vždy aj tak trochu existenčná otázka. My sme Talianom už tri roky žiadne jahňa nepredali. Nie preto, že by financií bolo nazvyš. Razíme inú cestu, na našich akciách ponúkame jahňací guláš. Mäso, ktoré živilo našich predkov, je kvalitné a veľmi zdravé, ale musíme ho objavovať znova. V 19. storočí bolo na Slovensku takmer 3,5 milióna oviec. Všetko, čo sa dochovalo, sa spracovalo i spotrebovalo doma. Dnes? Oviec je desaťnásobne menej a ešte ich aj vyvážame. Kde je chyba? Osveta. Zabudli sme, čo doma máme.“

Napoludnie sa k pružinskému salašu štvorá autobus. Exkurzia z Bratislavy. Ľudia chcú na vlastné oči vidieť salaš, ovce, grúň. Okoštovať žinčicu z ovčieho syra, pravej bryndze. „Vidíte? Z kultúrnej identity sme sa dostali k atrakcii,“ veselo i smutne dodala ovcárka Oľga Apoleníková. Pri autobuse ju čakala ďalšia šichta.

Nás, čo sme mali chuť pozdraviť aj ovce na grúni, zverila do opatery trom mládežníkom, farmárom. Najstarší mal vari dvanásť rokov, nevelmi sa chcel fotiť. Ďalší chlapec a dievča možno zhodne po desať. Všimli sme si ich už zrána, evidentne boli domáci, vyznali sa. Stále v strehu, v pracovnom mundúre, len obed stihli v prístrešku poseďačky.

Od najstaršieho sme cestou k stádu dostali prednášku. K ovečkám sa nepribližovať, nevyrušovať ich, nechať ich oddychovať, lebo je poludnie. Vraj keby tie, čo strážia, spozorovali, že sme príliš blízko, začali by utekať a celé stádo za nimi. A že pastier by mal čo robiť, aby ich na lúke nahnal...

Skvele poznali terén a v ovcárine boli doma. Chodia sem aj cez rok. V škole sa ich pýtajú, odkiaľ vedia toľko o ovcach. Ostatnú noc tiež pomáhali pri rodení ovečiek, pomáhajú aj pri inom. Možno na konci prázdnin dostanú odmenu - čo si kúpia? Dievčatko, čo chce byť masérkou, veľa cukríkov a čokoládu. Jej rovesník, vrah budúci muzikant, by rád mal mobil. Najkúsenejší z partie, čo sa nechcel fotiť, dlho premýšľal. „Nič, budem si šetriť. Ja by som tu bol aj bez odmeny. Minulé leto babina hovorila, aby som sa tu veľa naučil. Lebo niektoré z vnúchat bude musieť raz túto farmu po nej prevziať.“

Dvojstranu pripravili Radovan Stoklasa a Martin Pavlík

Nanuky z Lehoty

Sú ich desiatky, pravidelne sa stretávajú a spolu s českými sestrami bojujú o najfrekventovanejší názov obce v strednej Európe. Len v Trenčianskom kraji sme ich narátali osem. Jedna je Čierna, ďalšia Chudá, potom Stará, Nová, Čelkova, Mníchova, pod Vtáčnikom aj Petrova. Každá z nich je jedinečná. Posledná menovaná trebárs tým, že zo súčasných 186 obyvateľov sa len trom ušlo krstné meno Peter. Prečo je potom Petrova Lehota, najmenšia dedina Trenčianskeho okresu, Petrova? Aj to sme zisťovali na mieste činu.

V noci na prvého augusta sa na juhozápade Strážovských vrchov všetci čerti ženili. Zvyčajne vystrájajú v zime, keď zahádza v Teplickej kotlině učupenú Petrovu Lehotu snehom a odrežú ju od okolitého sveta. Do Motešíc či Trenčianskych Teplic inej oficiálnej cesty niet... „To máte šťastie, že ste prešli,“ víta nás starosta Radko Rožánek a vysvetľuje: „Doteraz sme sa trápili so spadnutým stromom a konármi dolu na príjazdovke. Začalo to večer, riadna búrka, veterná fujavica. A teraz mi zvestovali, že aj nejaké pivnice v dedine sú zaplavené. Veru, voda padala ako na Niagare.“

nom z najvyšších poschodí dediny – kedysi tu sídlila škola so škôlkou –, je živo ako v úli. Starostovi drnčí telefón, kľučku si podáva obrazne pol Petrovej Lehoty. „My sme na takéto mimoriadky vycvičení. Aj v zime, ktorá je tu nádherná. Úplné Rozprávko. Pred dvoma rokmi nasnežilo toľko snehu, že ľudia ostali dolu na križovatke. Hore sa ani nedostali. Vlastnú techniku nemáme, pomáhame si sami, ako sa dá. Aj teraz s tým stromom...“

Petrova Lehota si veľa pamätá. Na mape je od roku 1346, vtedy patrila Petrovi, synovi Pavla z Diviak. Názov obce sa potom veľa krát menil – aj do maďarčiny, poľštiny –, ale vždy z neho trčal Peter. Dedina pamätá aj lepšie časy, pred zhruba sto rokmi tu žilo 420 ľudí. Žilo sa tu svojsky, ťažko, ako v horskej obci. Ľudia sa vždy vynasli, aby prežili. Chovali dobytok, na roličkách pestovali všetko, čo nehostinná zem dovolila. Ovos, pšenicu, zemiaky, fazuľu. Boli zruční, vynaliezaví a mnohé z toho, čo dorobili a dochovali, speňažili na trhoch v Bánovciach či Trenčíne. „Náš erb je iný ako ostatné. Vyjadruje pracovitosť. Brány symbolizujú začiatok poľných prác, kvet je zas odmenou za námahu,“ pripomína prvý muž obce, ktorá si už dvadsať rokov užíva nezávislosť. V roku 1996 a po štvrtstoročí sa Petrova Lehota osamostatnila od Motešíc.

REPORTÁŽ, PETROVA LEHOTA

Rozprávko

Na obecnom úrade, mieste položenom na jed-

Nie biznis, ale služba

Pátranie na internete prinieslo okrem chalupárskych inzerátov len story o dominante tu najšej infraštruktúry – obchode so zmiešaným tovarom. Podľa tejto legendy ho pred šiestimi rokmi zrušili. Teraz sa dozvedáme, že len na

pol roka. „Je nad slnko jasné, že prevádzkovať obchod v takejto dedinke nie je o biznise, ale o službe,“ ujal sa slova Ján Polták, ktorý už druhý rok robí vedúceho, predavača, šoféra, skladníka aj zásobovača v jednej osobe. Pochádza z Oravy a je na výsluhovom dôchodku. Nakupuje vo veľkoskladoch, niektorými cenami vraj tromfne obchodné reťazce a teší sa, že do obchodu sa vrátili zákazníci aj úsmev. Pritakáva mu mladá mamička s dvoma synmi pri pokladnici. „Aktuálne idú na dračku nanuky. Kupujú si ich chalupári aj najmenší. Denné tržby? Na to sa nepýtajte, ale dôležité je, že ľudia si našli cestu späť. Navyše, fungujeme aj ako informačná kancelária. Keď sa niečo v dedine suchne, viem to hneď a z prvej ruky. Jediný dôvod, prečo túto robotu robím, je, že ma to baví. To je asi hlavný rozdiel medzi mnou a mojimi predchodcami,“ konštatuje človek, čo pomohol obci.

Čerstvý vzduch pomáha

Vo všeobecnosti prevláda názor, že malým obciam odzvoní. Starnú, vymierajú, mladí z nich utekajú. Ani v Petrovej Lehote nie je veľa priesotoru na nové bývanie. Do škôlky, školy a na poštu sa chodí do Motešíc, za ďalšími službami ešte ďalej. Autobusy sem prichádzajú riedko. A to ešte obec poskytuje nocľah za babku dvom šoférom z prievidskej SAD-ky, aby sa nemuseli unúvať proti noci a za svitania sa sem znovu vracat'. Minulý rok tu však postavili nové detské ihrisko a čuduj sa svete, v čase našej návštevy v ňom boli všetky atrakcie obsadené. Nelichotivú demografickú štatistiku sa podujal zvrátiť samotný starosta, pôvodným povoláním strojár. „Prišli sme sem bývať z mesta pred desiatimi rokmi. Manželka tu má korene a ja som mal vtedy obavy, ako to celé zvládneme. Dopravu, presuny, život vzdialený od ruchu, mestskej civilizácie. Na druhej strane nás lákala tá čistota, vzduch, príroda, úžasné zákutia, možnosť nádychnuť sa, pokoj.“ Presídlenec Rožánek sa v roku 2010 podujal kandidovať za starostu a obec

vtedy narátala 168 obyvateľov. „Dnes nás je o 18 viac, a to je dobré znamenie. Nám sa tu narodili všetky štyri deti, asi je to tým vzduchom. Podobný trend nabrali aj ďalšie mladé rodiny. Povieť vám, za nič na svete by som nemenil.“

Skromne, ale s vodovodom

S ročným rozpočtom 49 000 eur toho ani v Petrovej Lehote veľa nenavaráte. Ten dovolí starostovi polovičný úväzok, čo podľa neho v praxi znamená denne dvanásť hodín v práci. Hlavne v teréne, aj keď z okna kancelárie má obec ako na dlani. „Je to neuveriteľné – nemáme takmer ani jedného nezamestnaného. Zväčša cestujú za prácou do kúpeľov, do Trenčína, Motešíc, je tu dosť živnostníkov. A keď sa ľudia vrátia domov, nastupujú na druhú zmenu – do záhrady, okolo domu, majstrujú. Ak treba, držia spolu. Robila sa zbierka na novú vonkajšiu maľovku rímskokatolíckeho kostola sv. Michala, našej najvzácnejšej kultúrnej pamiatky ešte z roku 1794, a vyzbieralo sa až 1100 eur. Každý utorok a sobotu sú v ňom bohoslužby. Víkendy sú frekventovanejšie kvôli chalupárom, niektorí tu trávajú aj celé mesiace, najmä v lete. A kedy sa stretáva celá dedina? Na typických obecných akciách, ako sú zakáľačka, Mikuláš, stretnutie s občanmi, stávanie mája, v zime máme k dispozícii útulný kultúrny dom.“ Starosta Rožánek sa tiež pochválil revolučným projektom, ktorý v histórii obce nemá obdobu. Vďaka výdatnému vodnému zdroju získala vyše 220 000 eur na výstavbu obecného vodovodu, na rade je ďalší sen – kanalizácia.

Z Petrovej Lehoty je to len na skok do Čiernej a Mníchovej Lehoty. Cez kopec. Tri Lehoty sa stretávajú sporadicky. Žijú si vlastným životom, ale dávajú si znamenia. Napríklad v Petrovej Lehote vedia, že ak sa čierňava mrakov blíži od Čiernej, je zle-nedobre. Ale ak sa mračí od Mníchovej, dážd' je zažehnaný.

Srdce kraja bije históriou

Predstavujeme
okres TRENČÍN

Kto cestoval okolo Trenčína autom či vlakom, už z diaľky jeho pohľad pritiahol hrad na vápencovom brale. Dominuje mestu a celému okoliu. No v regióne je toho na spoznávanie oveľa viac. Milovníci histórie, kultúry, kúpeľníctva aj turisti – tí všetci si v trenčianskom okrese prídu na svoje.

Trenčiansky okres leží v strede celého kraja a je jeho pomyselným srdcom. V rámci Trenčianskeho samosprávneho kraja je druhým najväčším a tiež najľudnatejším. Na ploche 675 kilometrov štvorcových žije takmer 140 000 ľudí, z toho viac ako 55-tisíc len v samotnom krajskom meste.

Hranicu územia tvorí štátna hranica s Českou republikou. Okres tiež susedí s ilavským, priedvzským, bánovským a novomestským okresom. Región je napojený na cesty hlavného významu – pretína ho diaľnica D1 spájajúca Bratislavu so Žilinou, taktiež železničná trať, ktorá sa v úseku od Zlatoviec po Trenčiansku Teplú modernizuje. V krajskom meste sa nachádza aj letisko, na ktorom sa každoročne stretnú tisíce ľudí v rámci festivalu Pohoda.

Strediskom okresu je Trenčín, ktorý je najmä u starších ešte stále zapísaný ako hlavné mesto módy. Svojich návštevníkov zaujme v prom rade hradom. Tento mohutný komplex z

výšky sleduje dejiny mesta dlhé stáročia. Už za čias Veľkej Moravy tu bolo hradisko ako správne centrum priľahlého regiónu. Samotný hrad vznikol v 11. storočí ako pohraničná pevnosť. Strážil dôležité väzské

brody a karpatské priesmyky, cez ktoré prechádzali dôležité cesty. Návštevu mesta by ste však nemali obmedziť iba na hrad. Centrum mesta ponúka ešte oveľa viac – morový stĺp, piaristický kostol, galériu Miloša Alexandra Bazovského, židovskú synagógu a obísť nemožno ani rímsky nápis na hradnej skale z obdobia Rímskej ríše.

V okrese leží 34 obcí a okrem Trenčína ešte ďalšie dve mestá – Nemšová a Trenčianske Teplice. Na jeho území sa nachádza 211 kultúrnych pamiatok, náučné chodníky, viacero prírodných krás aj pozoruhodné parky či jaskyne. Jednou zo zaujímavostí je aj 107-ročná železnica, ktorou sa dá dostať z Trenčianskej Teplej do Trenčianskych Teplíc. Tie sú známe najmä vďaka prírodným sírnym prameňom a patria medzi najstaršie a najnavštevovanejšie na Slovensku. V meste sa tiež nachádza legendárne kúpalisko Zelená žaba, ktoré patrí medzi klenoty architektonického funkcionalizmu. V Mníchovej Lehote zase objavíte najvyššie položenú železničnú stanicu v regióne a zároveň východiskový bod na najvyšší vrch v okolí – Inovec. Dôkazom, že sa tu nezabúda na zvyky našich predkov, je Soblahov, kde sa dodnes zachovala tradícia svätostefanskej jazdy či veľkonočnej oblievačky v krojoch.

(baš)

Hladomorňa so stredovekou atmosférou

Minulý rok pribudla na Trenčianskom hrade zrekonštruovaná kasáreň, ktorá je replikou stavby zo 16. storočia. Od polovice mája poteší návštevníkov ďalšia novinka. Svoju bránu otvorila Teufelsturm, Diabla veža – hladomorňa.

Juhovýchodná valcovitá bašta vznikla v 15. storočí, kedy panoval Žigmund Luxemburský. Pôvodne išlo o vyhliadkovú vežu, ktorá až neskôr začala podnecovať ľudskú fantáziu. Objavili sa strašidelné legendy, ktoré zaznamenal aj Ján Baltazár Magin v prvej štvrtine 18. storočia: „A ešte i dnes vzbudzuje hrôzu najodpornejšou špinou svojho väzenia a hustou kimersou tmou natoľko, že vinníkom sa vždy zdala hroznejšou než Tullianum Tulla Hostilia, lebo sa veľmi hlboko zarezáva do pevnej skaly. Rozšírila

sa aj povest', že sa tam so zajatcami zhromažďujú hojne hady, a výpovede viacerých tvrdia, že keď sa donesie dnu svetlo, vidieť po zemi rozhádzané ľudské kosti.“

Historik Vladimír Pindák zdôrazňuje, že ide iba o legendy. „Zrejme vznikli vďaka nevedomosti ľudí. Nevedeli si vysvetliť, na čo sa tento priestor využíval, takže sa o ňom začali rozprávať

rôzne fantazijné príbehy. Spomínalo sa, že budovu dal postaviť Matúš Čák Trenčiansky a tam trýznil ľudí. Taktiež ľudia hovorili o tom, že keď dnu hodili fakľu, bolo tam vidieť hady a kosti. Pri čistení sme však nenašli žiadne ľudské kosti, čiže sa nepotvrdila žiadna z týchto teórií.“

Hladomorňa sprístupnili v polovici mája po viac ako 10 rokoch. Návštevníci sem mohli nahliadnuť napríklad aj počas hradných slávností, ktoré vrátili celý hrad o niekoľko storočí naspäť. Zaujímavosťou budovy je jej suterén hlboký deväť metrov, do ktorého sa dá dostať len úzkym otvorom. Atmosféru väzenia dopĺňajú informačné panely mapujúce históriu stredovekej justície aj repliky mučiacich nástrojov. „Vo vnútri hladomorne sa nachádza mučiace koleso,

dereš, rebrík a kladka. Pred vchodom do expozície je umiestnená kladka, v ktorej sa môžu návštevníci hradu odfoťiť,“ vymenoval hradný kastelán Peter Pastier.

Mučiace nástroje sú dielom Ľuboša Hamaja. Samotná výroba mu trvala mesiac, oveľa viac práce mu však zabralo zhromažďovanie dokumentov, podľa ktorých ich vytvoril. „Neexistuje žiadny presný náčrt týchto mučiacich nástrojov. Väčšinou sme hľadali na dobových rytinách, na internete a zapojila sa i osobná fantázia, ako to asi mohlo vyzerat,“ doplnil.

Do 11. septembra je zároveň v Deľovej bašte sprístupnená aj výstava Stredoveká tortúra, ktorá sa venuje dobovým postupom a technike útrpného práva.

(baš)

Folklór náš každodenný

Tradičné prvky ľudovej kultúry sa z nášho bežného života takmer úplne vytratil. Mladí ľudia sa s nimi stretávajú najčastejšie vo forme folklóru prostredníctvom rozprávok, povestí, ľudových piesní a tancov prezentovaných folklórnymi súbormi a skupinami.

Najmä v mestách vidieť zvýšený záujem o ľudové umenie a detské folklórne súbory v trenčianskom regióne majú v súčasnosti dostatok záujemcov o členstvo. Pozitívnym javom je záujem mladých o tradície, začínajú pátrať po kultúre svojich predkov. „Mladí ľudia objavujú hudbu, piesne a tanečné tradície regiónu, ktoré doteraz neboli spracované. Často v autentickej podobe neexistujú veľmi dávno a prakticky nemáme na čom stavať. Takouto oblasťou je moravsko-slovenské pomedzie, kde sa nachádza osada Kykula. Pre scénické spracovanie ju objavil choreograf trenčianskeho detského folklórneho súboru Kornička Vlado Mišík,“ uviedol Juraj Plánka, bývalý vedúci ľudovej hudby tohto súboru. Na základe svojich výskumov a získaných materiálov v teréne postavili v Korničke tanečné choreografie, na rekonštrukcii autentických piesní zasa pripravili orchestrálky a hudbu z tohto regiónu. Kornička sa s týmito tancami a piesňami dostala na celoslovenskej súťaži do zla-

tého pásma a odniesla si najvyššie ocenenia.

„Mladí ľudia sa zaujímajú o súčasť ľudových odevov, pátrajú po nich v truhliciach starých materií, snažia sa rekonštruovať odev vo svojom rodisku. Ako určitú nadstavbu vnímam snahu dostať ľudové umenie k svojim rovesníkom cez rôzne ľudové motívy na tričkách, na odevných doplnkoch – viazanky a motýlinky buď maľované, alebo zdobené výšivkou –, kde je každý kus originál,“ dopĺňa Plánka. Zadosťučinením pre vedúcich detských súborov je sledovať cestu detí, ktoré sa najskôr učia určitý repertoár, ale časom sa začnú intenzívne zaujímať o folklór aj počúvaním ľudových piesní, ich vyhľadávaním a aktívnou zábavou, napríklad počas cesty autobusom na vystúpenie.

Modernou formou odovzdávania folklórnych tradícií sú „tanečné domy“, kde sa počas trojdňovej akcie záujemcovia venujú tanečným prvkom z určitého regiónu pod vedením skúseného tanečného pedagóga. Stretnú sa tam tanečníci zo súborov, využívajú ich aj ľudia, čo sa nevenujú folklóru pravidelne. Neorganizujú ich často, ale majú veľkú odozvu a sú miestom, kde sa ľudová kultúra uchováva a odovzdáva ďalším generáciám. (la)

Hurá, ide sa na kone!

Cesta autom s vnúcatami je vždy výzvou, ako ich niečím zaujať, zabaviť. Pri prechádzaní obcou Motešice sa zrazu ozval výkrik: „Hurá, koničky!“ Po oboch stranách cesty sa v ohradách pásli a prehánali kone – to bol dostatočný dôvod spraviť si neplánovanú prestávku.

Svahy Strážovských vrchov prechádzajú do krásneho údolia pokrytého pasienkami, ktoré využívajú chovatelia koní. Staré budovy sú pozostatkom vojenského žrebčína ešte z obdobia Rakúsko-Uhorska. Aj Československá republika pokračovala v tejto tradícii a štátny žrebčín sa udržal až do deväťdesiatych rokov minulého storočia. Dnes je v Motešiciach najväčší súkromný žrebčín na Slovensku. Pre rodiny s deťmi je tu vzácna príležitosť priblížiť sa k týmto ušľachtilým zvieratám. Pri vchode

do areálu nás zaujala krytá jazdiareň, pred ktorou v ohrade šantili žriebätká pod starostlivým dohľadom svojich matiek. Hravé, v stálom pohybe, deti sa na ne nevedeli vynadívať.

Záujemcovia môžu využiť ponuku na prehliadku žrebčína, na jazdu na koni či kočiari. Pre odvážnejších je pripravená jazdecká škola, kde sa môžu prihlásiť deti od 5 rokov. Samozrejmosťou sú aj jazdecké súťaže s medzinárodnou účasťou v rôznych disciplínach. Vďaka krytej

jazdeckej hale sa aktivity natiahli aj do zimných mesiacov.

„Dedko, pozri, majú tu aj srnky,“ upozornili ma deti na vzdialenejšiu ohradu, kde sa páslo stádo danílov. Po krátkom občerstvení sme plní zážitkov nasadli do auta a pokračovali v ceste do Trenčianskych Teplíc. Nečakane sme objavili zaujímavú destináciu, ktorá nás naplnila dobrým pocitom a krásnymi dojmami. Určite sa sem ešte vrátíme, ale to si už naplánujeme dopredu. (la)

ZAÚJÍMAVOSTI OKRESU

Liečivé pramene v Trenčianskych Tepliciach objavil podľa legendy chromý pastier, ktorý hľadal zatúlanú ovcu. Blahodarné účinky termálnej vody ho údajne uzdravili. Prvá písomná zmienka o prameňoch pochádza z roku 1247, ale je pravdepodobné, že ich poznali už aj lovecké národy Kvádov a rímske légie v 2. storočí. Kúpeľnícky život opísal v 16. storočí Tomáš Jordan. Podľa jeho spisu bývali páni a rytieri v stanoch na lúke a na kúpanie slúžili dve priehlbiny – jedna bola určená pre popredné osoby, druhá zase pre bežných ľudí.

•••

Trenčianske Mitice sa môžu pochváliť pozoruhodnou skupinou štyroch gaštanov jedlých. Najmohutnejší z nich má obvod 4,46 metra a jeho vek sa odhaduje na 200 rokov. Je najstarším zástupcom svojho druhu v trenčianskom okrese. Podľa povesti pod jeho korunou kedysi táborili Turci. Zvyšné tri stromy majú 120 rokov. Mitické gaštany sú vysoké 22 metrov a v roku 1983 ich zaradili medzi chránené prírodné pamiatky.

•••

Najväčším počtom zvoníc v okrese sa môžu pochváliť Trenčianske Stankovce. Keďže obec vznikla zlúčením štyroch menších dedín, celkovo sa tu nachádzajú štyri, z ktorých najviac vyniká murovaná zvonička vo Veľkých Stankovciach, postavená v roku 1859 s klasicistickým zvonom preliatým v roku 1949 trenčianskym zvonolejárom Pavlom Rankom. Ďalšou je neskoroklasicistická zvonica so zvonom z roku 1867 a s kamennou plastikou. Zvoničku z druhej polovice 19. storočia nájdete v Sedličnej a posledná sa nachádza Malých Stankovciach.

•••

Najstarším pútnickým miestom na Slovensku je Skalka nad Váhom pri Trenčíne. Jej história siaha do 11. storočia a spája sa so životom dvojice svätcov – Andreja-Svorada a Beňadika. Pozostáva z Malej Skalky s kostolom a križovou cestou a Veľkej Skalky, na ktorej sa nachádzajú pozostatky benediktínskeho opátstva a kaplnka. Do tej vedie cesta cez najstaršiu, verejnosti prístupnú jaskyňu na Slovensku. Hlavná púť na Skalke sa koná v júli, okrem toho sem každý rok zavítajú aj umelci, a to v rámci výtvarno-literárneho sympózia Ora et Ars. (baš)

Továrň na Stanley cup závidia aj v Zámorí

Na trenčianskom zimnom štadióne štartovali svoju kariéru viaceré známe mená. Dresy Dukly časom prezliekli a stali sa členmi prestížnych zahraničných klubov.

Každá generácia priniesla výrazné talenty. Medzi nimi vynikajú najmä víťazi prestížnej hokejovej trofeje – Stanleyho pohára. Do Trenčína prišiel až šesťkrát. Ako prvý ho priniesol v roku 2008 Tomáš Kopecký, o tri roky neskôr ho získal Zdeno Chára, v roku 2014 zase Marián Gáborík. Mariánovi Hossovi sa to poda-

rilo rovno trikrát. Sme v tomto svetovou raritou, ktorú si všimli aj v Zámorí. Malé mesto, v ktorom žije ani nie 60-tisíc obyvateľov, a máme tu toľko hráčov NHL a tiež štyroch víťazov Stanleyho pohára. To asi nemá obdobu nikde,“ hovorí bývalý slovenský reprezentačný brankár a manažér Dukly Eduard Hartmann.

Trenčín sa označuje za liaheň hokejových talentov, podľa Hartmanna tu aj teraz vyrastá generácia schopných, talentovaných hráčov. „Robí sa dobrá práca s mládežou, no a môžu za to aj známe mená, ktoré medzi nimi rezonujú. Tým, že majú takéto skutočné veľké vzory, majú motiváciu hrať kvalitný hokej,“ doplnil.

Dejiny trenčianskeho hokeja najnovšie mapuje aj kniha 90 rokov trenčianskeho hokeja, ktorá je na slovenskom literárnom trhu jedinečná. Viac ako 600-stranová publikácia opisuje históriu športového klubu Dukla Trenčín od jeho založenia. Nezabúda ani na významné hokejové talenty v Trenčianskom kraji, ktorých meno prekročilo hranice regiónu aj Slovenska.

Dnešné menu: okres Trenčín na tanieri

„Gyňová“ polievka

Zemiaky 150 g, tekvica – gyňa 300 g, ocot 1 PL, kôpor ½ PL, olej 3 PL, mlieko 2 dl, hladká múka 100 g, cibulka 100 g, soľ ¼ PL.

Do vriacej osolenej vody dáme variť 4 – 5 na kocky pokrúpaných zemiakov. Keď sú zemiaky mäkké, pridáme na rezance postrúhanú alebo pokrúpanú gyňu. Pridáme 1 lyžicu octu, aby sa gyňa nerozvarila. Varíme, potom pridáme hrst' posekaného kôpru, svetlú zápražku s cibulkou a nakoniec mlieko. Dobré prevaríme, dochutíme soľou a octom.

POLIEVKA

HLAVNÉ JEDLO

Hladká múka 500 g, kyslá kapusta 400 g, mlieko 50 ml, droždie 30 g, cukor ½ PL, soľ ¼ PL, bravčová masť 100 g, cesnak 50 g.

Múku vypsme do misky a do jamky vylejeme kvások, ktorý sme si pripravili z mlieka, cukru a kvas-

Kapustný pagáč

níc. Kyslú kapustu dobre vyžmýkame a dáme do múky. Osolíme podľa chuti. Rukou dobre vymiesime cesto. Ak sa nám lepí, pridáme trochu masť a dobre vypracujeme. Necháme približne hodinu kysnúť na teplom mieste. Prichystáme si dva plechy a poriadne ich vymastíme bravčovou masťou. Vykysnuté cesto rozdelíme na polovicu a na každý plech dobre roztlapkáme. Dáme piecť. Pred dopečením potrieme roztopenou masťou s pretlačeným cesnakom. Necháme pekne do ružova dopiecť. Podávame s kyslým mliekom.

MÚČNIK

sitom. Prelejeme ich studenou vodou, necháme odkvapkať, zmiešame s uduseným pšenom, dochutíme cukrom, posypeme makom a hojne polejeme roztopeným maslom.

PREDSTAVUJEME

Okres Trenčín zastupuje v Trenčianskom samosprávnom kraji osem poslancov.

Ing. Ján Krátky

Poslanec TSK, predseda legislatívno-právnej komisie, člen komisie pre financie, rozpočet a investície TSK, ekonóm, kandidoval za koalíciu KDH, SDKÚ-DS, MOST-

-HÍD, NOVA, SaS, OKS

Ing. Juraj Ondračka

Poslanec TSK, člen komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu TSK, starosta Hornej Súče, Smer-SD

Ing. Milan Berec

Poslanec TSK, člen mandátovej komisie a komisie školstva, kultúry, mládeže a športu TSK, starosta Trenčianskej Teplej, Smer-SD

Mgr. Renáta Kaščáková

Poslančka NR SR, poslankyňa NR SR, členka komisie na ochranu verejného záujmu pri výkone verejnej funkcie a komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu TSK, manažérka, kandidovala za koalíciu KDH, SDKÚ-DS, MOST-HÍD, NOVA SaS, OKS

PhDr. Štefan Škultéty

Poslanec TSK, člen komisie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu a komisie legislatívno-právnej TSK, primátor Trenčianskych Teplíc, kandidoval za koalíciu KDH, SDKÚ-DS, MOST-HÍD, NOVA, SaS, OKS

MUDr. Tibor Jankovský

Poslanec TSK, člen komisie sociálnej pomoci a zdravotníctva, lekár, Smer-SD

Bc. Tomáš Vaňo

Poslanec TSK, poslanec mestského zastupiteľstva v Trenčíne, člen komisie školstva, kultúry, mládeže a športu TSK, sekretár Oblastného futbalového zväzu Trenčín, nezávislý

Ing. Ľuboš Chochlík

Poslanec TSK, člen komisie pre financie, rozpočet a investície TSK, riaditeľ Strednej odbornej školy Pod Sokolicami v Trenčíne, kandidoval za koalíciu KDH, SDKÚ-DS, MOST-HÍD, NOVA, SaS, OKS

Opantané slíže

Pšeno 200 g, horúca voda 300 ml, soľ ¼ PL, bravčová masť 150 g, hladká múka 300 g, varené zemiaky 300 g, kyslá smotana 5 PL, cukor práškový 20 g, mletý mak 200 g, maslo 150 g.

Pšeno udusíme na masť ako ryžu, nezabudneme ho trochu posoliť. Uvarené, ošúpané a pretlačené zemiaky vymiešame s múkou a smotanou na vláčne cesto. Rozdelíme ho na 4 bochníky. Každý bochník vyvaľkáme na hrúbku 2 cm a nakrájame na centimetrové kúsky. Uvaríme ich v osolenej vode. Keď vyplávajú na hladinu, vyberieme ich

Krížovka

V krížovke je ukryté príslovie: Aký je v auguste...

Autor: Juraj Mitošinka	konflikt, nehoda	Šarlota (dom.)	osvetový pracovník (hovor.)	kto niečo plodí (zried.)	Pomôcky: poulard, Kaa, sluj, koturn	úradník v starove- kom Ríme	zápal klbov, lámká	aký (hovor.)	oddelil sa a padol		uplakany človek, frúkáč (expr.)	ktorá má tenké a drobné tvary	had z Knihy džunglí	obvod, rajón	pchá, napcháva (hovor.)
chľasci, chľastaj (pejor.)					Eduard (dom.) mužské meno					zadul obdobie kamennej doby					
1. časť tajničky															
roztvoría								vykŕmené kurča							
robil redším							Amália (dom.) piesňová skladba						spojovací uzol prijemne sa pohráva		
Pomôcky: arat, eolit, edil	jeden i druhý	nervová porucha antická obuv				rozhlas (hovor.) ber do ruky						živočíšny tuk prestal tlieť			
druh motýľa					dlhý úzky výbežok postavil sa							dajaké rozsadlina v skalách (kniž.)			
borovica, sosna				umyl znútra spletaním spája						tiesňový signál dlhá časť končatiny				osť, po česky	Marián (dom.)
skratka pre iteretur			zobudíť sa nasávaj						hltavo Slovenská liga v Amerike						
soľ kyseliny dusitej								posú- vala sa (kniž.) zn. erbia							
3. časť tajničky															
dobry človek (expr.)						mongolský kočovní pastier dobytká						hrubý povraz			

NAJBLIŽŠIE ČÍSLO
prinesie

Potulky po Inovci

turistická sezóna vrcholí, zodrali ste vibramky na Považí?

foto: archív redakcie

Predstavujeme okres Myjava

dozviete sa, čo sa varí v kopaničiarskom hrnci

Otestujte si vedomosti o trenčianskom okrese

1. Trenčiansky okres je druhý najväčší a najľudnatejší v kraji. Ktorý okres ho počtom obyvateľov aj veľkosťou prevyšuje?

- A. Nové Mesto nad Váhom
- B. Prievidza
- C. Považská Bystrica

2. Replika ktorého mučiaceho nástroja sa nenachádza v hradnej hľadomni?

- A. Dereš
- B. Koleso
- C. Kovová klietka

3. Riaditeľ a zakladateľ festivalu Pohoda sa volá

- A. Michal Kaščák
- B. Marián Kaščák
- C. Peter Kaščák

4. V ktorom roku začala premávať železnica medzi Trenčianskou Teplou a Trenčianskymi Teplicami?

- A. 1919
- B. 1910
- C. 1909

5. Ako sa volajú tri bývalé obce, ktoré sú dnes súčasťou Nemšovej?

- A. Ľuborča, Kľúčové, Trenčianska Závada
- B. Sihoť, Kľúčové, Trenčianska Závada
- C. Ľuborča, Kliešťové, Trenčianska Závada

SPRÁVNE ODPOVEDE: 1/B, 2/C, 3/A, 4/C, 5/A

Trenčín región, dvojmesačník, september – október 2016, číslo 3, ročník I., vyšlo: 25.8.2016. **Vydáva:** Trenčín región, krajská organizácia cestovného ruchu (KOCR), adresa: Trenčín región – krajská organizácia cestovného ruchu, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín, IČO: 42377897, poštová adresa: P.O.BOX 71, 911 01

Trenčín. **Redakčná rada:** Eva Frývaldská, Jana Paulinyová, Angelika Sekelová. **Redakcia:** Radovan Stoklasa – šéfredaktor a kolektív autorov. **Foto:** Radovan Stoklasa, archív redakcie – ak nie je uvedené inak. **Kontakty** – email: redakcia@trenclinregion.sk, web: www.trenclinregion.sk.

Náklad: 106 000 ks, distribúcia v Trenčianskom samosprávnom kraji: obce do 3000 obyvateľov – do schránok, obce a mestá nad 3000 obyvateľov: OcÚ, MsÚ, elektronická podoba: www.trenclinregion.sk. Zaregistrované v MK SR, EV 5360/16, ISSN 2453-7942. Autorské práva vyhradené – použitie len so súhlasom vydavateľa.

Redakčná uzávierka čísla III/I: 21. augusta 2016, najbližšie číslo vyjde 30. októbra 2016.

Kam v našom kraji?

september - október 2016

2.9.2016

» **Špachtická česť** – nočná prehliadka hradu Trenčiansky hrad, Trenčín, organizátor: Trenčianske múzeum
viac info: www.muzeumtn.sk

» **Narodeninové mesto** – 78. výročie vzniku mesta Partizánske
Námestie SNP, Partizánske, organizátor: mesto Partizánske, Mestská umelecká agentúra Partizánske
viac info: www.partizanske.sk

3.9.2016

» **Bella (a) capella**
V poradí 3. ročník hudobného podujatia, ktoré divákov v troch častiach predstavenia prevedie francúzskou históriou a bretónskou hudbou, zlatou érou medzivojnového obdobia a francúzskymi či českými šansónmi. V historických priestoroch Trenčianskeho hradu vystúpia Musica Poetica (SK), Univerzitný zbor TnÚAD (SK), Radim Linhart & Zuzanky (CZ, SK), Erbetes Quartet & VOX vocal group (SK), Marta Balejová & Radim Linhart (CZ). V prípade nepriaznivého počasia sa podujatie presunie do priestorov hradnej kasárne. Dolné nádvorie Trenčianskeho hradu, organizátor: Susan Slovakia, Trenčianske múzeum
viac info: www.muzeumtn.sk

» **Rugged Race Extreme 2016** – športové podujatie Ski Land Stará Myjava, Stará Myjava, organizátor: Rugged s.r.o.
viac info: <https://rugged.sk>

» **Farmársky jarmok**
Mierové námestie Trenčín, organizátor: mesto Trenčín
viac info: www.visittrencin.sk

4.9.2016

» **Vivaldi – Piazzolla: 8 ročných období**
Huňadyho sála SNM – Múzeum, Bojnice, organizátor: mesto Bojnice, KC Bojnice, SNM – Múzeum Bojnice
viac info: www.bojnice.sk

» **Benefičný Mariánsky koncert**
nádvorie Trenčianskeho hradu, Trenčín, organizátor: Neinvestičný fond BEŇADIK
viac info: www.visittrencin.sk

» **Rozlúčka s letom** - zábavné popoludnie s hudobným programom, tvorivými dielňami a súťažami
Námestie slobody v Starej Turej, organizátor: Nadácia Život a DK Javorina
viac info: www.dkjavorina.sk

5.9.2016

» **Drobečky z perníku – divadlo**
Kino Panorex Nová Dubnica, organizátor: mesto Nová Dubnica
viac info: www.novadubnica.eu

23.9.2016

COUNTRY FEST – prehliadka country skupín

Ilava ožije v septembri country hudbou. V poradí už tretí ročník Country Festu prinesie do centra okresného mesta šesť hudobných koncertov. Okrem regionálnych skupín odohrajú svoje vystúpenia aj kapely Texas z Topoľčian či Neznámi z obce Šterusy. „Publiku sa predchádzajúce dva ročníky veľmi páčili, mali sme veľmi dobrú odozvu. Avšak táto akcia nie je len o hudbe, ale aj tom, že sa ľudia stretnú, porozprávajú sa, odreagujú. No a keď je k tomu ešte aj dobrá a kvalitná hudba, tak je to ideálne,“ povedala vedúca oddelenia kultúry ilavského mestského úradu Alena Teicherová. Country Fest sa začne na námestí o 16. hodine, každá kapela bude hrať približne 30 až 40 minút. Chýbať nebudú ani stánky s občerstvením. V prípade nepriaznivého počasia sa akcia presunie do sály v dome kultúry.

9.– 11.9.2016

Pri trenčianskej bráne

Trenčiansky mestský festival oslávi v septembri už svoj 30. ročník. V rámci trojdňového programu prinesie na Mierové námestie remeselný jarmok, hudobné koncerty a skvelú zábavu. V piatok odohrajú svoje vystúpenia kapely Circus Problem a Fuera Fondo. V sobotu už bude pódium patriť kapelám Funny Fellows, Vrbovskí víťazi, Družina a vrcholom večera bude koncert Zuzany Smatanovej. Milovníkov folklórnych predstavení zase potešia vystúpenia súborov Škrupinka, Nadšencov, Korničky, Radosti, Muzičky. No a na svoje si prídu aj gurmáni. „Farská ulica návštevníkov prinesie do minulosti ožije tu historická kuchyňa, kováčska dielňa, šermiari a potulní komedianti. Pre deti sú pripravené pastierske hry, netradičné adrenalínové aktivity, tvorivé dielne a detské divadielka,“ doplnila vedúca Útvaru kultúrno-informačných služieb mesta Trenčín Janka Sedláčková. V nedeľu odohrá koncert jubilujúca 150-ročná Drietomanka, s trojgeneračným programom sa zase predstaví Kopaničiari, Kopaničiar a Kopa z Myjavy.

9.–11.9.2016

» **Banický jarmok v Prievidzi 2016**
Námestie J. C. Hronského, Ulica M. R. Štefánika, Mestský park, Prievidza, organizátor: mesto Prievidza
viac info: www.prievidza.sk

10.9.2016

» **Dni sliviek**
Gazdovský dvor a jeho okolie, Myjava, časť Turá Lúka, organizátor: Centrum tradičnej kultúry v Myjave
viac info: www.ctkmyjava.sk

11.9.2016

» **Stupnianský hodový jarmok 2016**
Amfiteáter, Stupné, organizátor: obec Stupné
viac info: www.obcestupne.sk

12.9.2016

» **Veselá trojka a Števo Hruštinec** – koncert Veľká sála mestského domu kultúry, Dubnica nad Váhom, organizátor: mesto Dubnica nad Váhom
viac info: www.dubnica.sk

12.-16.9.2016

» **Varenie slivkového lekváru**
Gazdovský dvor, Myjava, časť Turá Lúka, organizátor:
Centrum tradičnej kultúry v Myjave
viac info: www.ctkmyjava.sk

16.-18.9.2016

» **Novomestský jarmok** – tradičný jesenný jarmok
Námestie slobody, Nové Mesto nad Váhom, organizá-
tor: mesto Nové Mesto nad Váhom
viac info: www.nove-mesto.sk

17.9.2016

» **Mňam Fest** – farmársky festival
Najväčší farmársky festival na Slovensku, ktorý
prezentuje výrobcov špecialít a prácu poľnohospodá-
rov. Už 7. ročník tohto podujatia opäť ponúka široký
výber výrobkov z kvalitných slovenských potravín
– ovocia, zeleniny, mliečnych a mäsových výrobkov a
mnoho ďalších dobrôt. Každý rok návštevnosť tohto
podujatia narastá, minulý rok sem zavítalo 11-tisíc
ľudí z regiónu, ako aj zo širokého okolia.
Bánovce nad Bebravou, organizátor: MňamFest, n.o.
viac info: www.folklorfest.sk

» **XVIII. Púchovský jarmok 2016**
Ul. Moyzesova, Námestie Slobody, Dvory, Púchov,
organizátor: mesto Púchov
viac info: www.puchov.sk

» **Pálfyho Laura 2016** – alegorický sprievod mestom
Handlová
mesto Handlová, prihlášky v DK Handlová, organizá-
tor: mesto Handlová
viac info: www.handlova.sk, www.ajdnes.sk

18.9.2016

» **Meč Matúša Čáka Trenčianskeho** – súťaž silákov
Trenčiansky hrad, amfiteáter, organizátor: Trenčianske
múzeum
viac info: www.muzeumtn.sk

» **Kráľ kráľov** – divadlo
Mestský dom kultúry, Ilava, organizátor: mesto Ilava,

21.9.2016

viac info: www.ilava.sk
» **Sima Martausová & band Tour 2016** – koncert
Piano Club, Trenčín, organizátor: Piano Club, Trenčín
viac info: www.pianoclub.sk

22.9.2016

» **eSKaEÚ sa spolu usmieva**
Podujatie určené pre študentov stredných škôl, ktorého
cieľom je zábavno-vzdelávacou formou informovať
o poslaní a fungovaní Európskej únie. Pripravené
sú súťaže, diskusie, tvorivé dielne a koncerty kapiel
Billy Barman a Webers. O európskych témach budú
trenčianskej hradnej kasárni prednášať kvalifikovaní
lektori – univerzitní pedagógovia, europoslanci, bývalí
stážisti v inštitúciách EÚ aj autor loga SK PRES Jakub
Dušička. V rámci podujatia poskladajú účastníci aj
logo SK PRES, a to z farebných kámenkov s rozmer-
mi 5 x 7 metrov. Návštevníci Trenčianskeho hradu ho
budú môcť vidieť na nádvorí až do konca tohto roka,
teda do konca slovenského predsedníctva.
Trenčiansky hrad, organizátor: SUŠ Trenčín, Trenčian-
sky samosprávny kraj, KOCR Trenčín región
viac info: www.tsk.sk

1.10.2016**Výstup na 101 slovenských hradov a zámkov**

Slovenské hrady a zámky vzbudzujú obdiv u
nás i v zahraničí. Lepšie spoznať ich môžete 1.
októbra, kedy sa koná Výstup na 101 hradov
a zámkov. V ilavskom a púchovskom okrese
si môžete vybrať hneď z troch. „Október –
mesiac hradov Slovenska sa stal aj pre náš
región tradičný a pri tejto príležitosti sa konajú
výstupy na najbližšie a najdostupnejšie hrady
v okolí – Košeca, Vršatec a Lednica,“ uviedla
Lucia Budajová z Považského osvetového
strediska. Výstup na hrady a zámky je súčas-
ťou Dní európskeho kultúrneho dedičstva
a ide už o jeho 26. ročník. „Základným
poslaním podujatia je oboznamovať občanov
s históriou a tradíciami slovenských hradov
a zámkov, prispieť k ich ochrane a viesť deti,
mládež i dospelých k aktívnemu pohybu,“
dodala Budajová. Podujatie organizujú obec-
né úrady Košecké Podhradie, Košeca, Vršatské
Podhradie, Lednica, Považské osvetové stre-
disko v Považskej Bystrici, Historicko-astro-
nomická spoločnosť z Ilavy, Klub slovenských
turistov v Dubnici nad Váhom a v Košeci.

» **Kollárovci** – koncert hudobnej skupiny
Dom kultúry Javorina Stará Turá
viac info: www.dkjavorina.sk

23.9.2016

» **Ešte dúšok leta** – multižánrový festival venovaný
Svetovému dňu cestovného ruchu
Námestie slobody, Prievidza, organizátor: Regionálne
kultúrne centrum v Prievidzi
viac info: www.rkcpd.sk

» **Považskobystrický jarmok**
pred kinom Mier, Považská Bystrica, organizátor:
mesto Považská Bystrica, PX Centrum Považská
Bystrica
viac info: www.pxcentrumpb.sk

23.-24.9.2016

» **Bošiansky jarmok 2016**
obec Bošany, organizátor: obec Bošany
viac info: www.bosany.sk

23.-25.9.2016

» **Tanečný seminár** – metodika výučby ľudového
tanca
Rudník, organizátor: Centrum tradičnej kultúry v
Myjave
viac info: www.ctkmyjava.sk

24.9.2016

» **Michalský jarmok**
Námestie M. R. Štefánika, Myjava, organizátor: mesto
Myjava
viac info: www.myjava.sk

25.9.2016

» **Lipácky blšák** – predávajúte, kupujte, vymieňajte
Hotel LIPA***, Stará Turá, organizátor: Hotel
LIPA***
viac info: www.hotellipa.eu

29.9.-1.10.2016

» **HOROMILFEST** – festival hôr a cestovania
kino Mier, Považská Bystrica, organizátor: PX
Centrum Považská Bystrica, Vlastivedné múzeum
Považská Bystrica, mesto Považská Bystrica
viac info: www.pxcentrumpb.sk

30.9.2016

» **Nízkoctúňý život (nejem, nežijem, nemilujem)** –
komédia
Dom kultúry Javorina Stará Turá
viac info: www.dkjavorina.sk

1.10.2016

» **Dni obce Čereňany** – jarmok
Námestie svornosti, kultúrny dom Čereňany, organizá-
tor: obec Čereňany
viac info: www.rkcpd.sk

» **Jablonkové kumštovanie**
Jablonka, organizátor: Centrum tradičnej kultúry v
Myjave, obec Jablonka
viac info: www.ctkmyjava.sk

2.10.2016

» **Turistický pochod okolo Červeného Kameňa**
Červený Kameň, organizátor: obec Červený Kameň
viac info: www.pospb.sk

» **Svetový deň zvierat** – komentované prehliadky zoo,
aktivity pre deti
Zoo Bojnice, organizátor: Zoo Bojnice
viac info: www.zoobojnice.sk

6.10.2016

» **Mafiánske historky** – divadelná komédia
Šťavnaté, nebezpečne vtipné a mafiánsky úspešné
divadelné predstavenie známych hercov z populárneho
sitkomu Mafstory v réžii Karola Vosátka. Komédia
vznikla začiatkom tohto tisícročia a postupne si ju
zamilovalo celé Slovensko. Až 250 repríz zaradilo
tento divadelný projekt medzi tie najúspešnejšie. Hra
vznikla priamo na divadelných doskách interakciou
režiséra a hercov. Nechýbajú v nej viaceré improvi-
začné vsuvky protagonistov, vďaka čomu je každé
predstavenie jedinečné.
Kino Hviezda, Trenčín, organizátor: Agentúra William
viac info: www.ticketportal.sk

7.-8.10.2016

» **Fúzie** – festival nielen o jazze spojený
s workshopmi
RKC v Prievidzi, KC Bojnice, organizátori: RKC v
Prievidzi, Kultúrne centrum Bojnice, p.o.m
viac info: www.rkcpd.sk

7.10.2016

» **Galakonzert La Gioia**
Dom kultúry Javorina Stará Turá
viac info: www.dkjavorina.sk

8.10.2016

» **Muzikál Atlantída**
KD Samka Dudíka, Myjava
viac info: www.myjava.sk

» **Farmárske trhy**
Myjava, organizátor: Centrum tradičnej kultúry v Myjave, mesto Myjava
viac info: www.ctkmyjava.sk

8.-9.10.2016

» **Hradná zabijačka**
Hrad Beckov, organizátor: Záujmové združenie hrad Beckov
viac info: www.hrad-beckov.sk

9.10.2016

» **Konzert úcty k starším**
Miesto: Mestská športová hala Partizánske, organizátor: mesto Partizánske
viac info: www.rkcpd.sk, www.partizanske.sk

14.10.2016

» **KONCERT PRI PRÍLEŽITOSTI MESIACA ÚCTY K STARŠÍM** – Robo Opatovský + hudobná skupina RUBÍN
Dom kultúry, Ilava, organizátor: mesto Ilava
viac info: www.ilava.sk

17.-21.10.2016

» **Myjavský pytlíkari**
Gazdovský dvor Myjava, časť Turá Lúka, organizátor: Centrum tradičnej kultúry v Myjave
viac info: www.ctkmyjava.sk

21.10.2016

» **Kopaničársky jarmek s heslom „Zachovaj a uč“**
Dom kultúry Javorina Stará Turá
viac info: www.dkjavorina.sk

21.-22.10.2016

» **Tradičný bánovský jarmok**
Námestie E. Štúra, Bánovce nad Bebravou, organizátor: Mestské kultúrne stredisko Bánovce nad Bebravou
viac info: www.banovce.sk

22.-23.10.2016

» **Astrofototech 2016**
Hvezdáreň v Partizánskom, organizátor: Hvezdáreň v Partizánskom
viac info: www.hvezdaren.sk

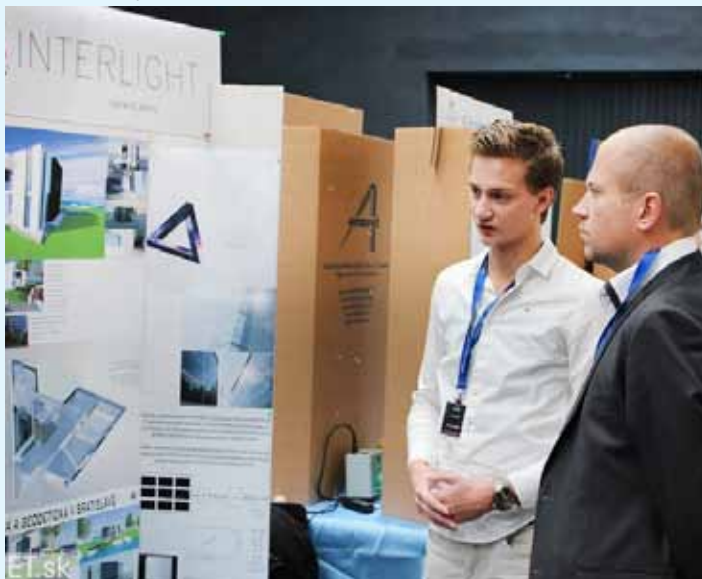
23.10.2016

» **PACI PAC – To najlepšie deťom!** Tour 2016
Dom kultúry, Partizánske, organizátor: Mestská Ume-

14.10.2016

Festival vedy a techniky 2016

Hvezdáreň v Partizánskom spoločne s AMAVET 808 – Asociáciou pre mládež, vedu a techniku pripravili v októbri Festival vedy a techniky. Podujatie je určené pre stredoškólkov a žiakov druhého stupňa základných škôl, ktorí budú svoju výskumno-vedeckú činnosť prezentovať pomocou panelovej diskusie. „Účastníci podujatia môžu prezentovať svoje projekty z fyziky, astronómie, biológie, chémie geológie, elektrotechniky, robotiky a ďalších prírodovedných a technických odborov. Najlepšie prezentácie projektov budú vyhodnotené a odmenené vecnými cenami a postupom do celoslovenského kola,“ doplnil riaditeľ Hvezdáreň v Partizánskom Vladimír Mešter. Festival vedy a techniky má podľa neho podporiť talentovú mládež, ktorá sa zaujíma o prírodné a technické vedy. Zároveň školákovi umožní diskutovať s odborníkmi a predviesť výsledky svojej práce rovesníkom.

lecká Agentúra, Partizánske
viac info: www.muap.sk

» **Hviezdicový výstup na Považský Inovec**
Považský Inovec, organizátor: OKST TJ Letecké opravovne Trenčín
viac info: <http://tjlot.webnode.sk>

» **POVAŽSKÁ HITPARÁDA** – 34. kolo pesničkovej súťaže
Kino Mier, Považská Bystrica, organizátor: PX Centrum
viac info: www.pxcentrumpb.sk

24.10.2016

» **Adam Ďurica & HEX** – koncert
Sports & Training Centre, Púchov
viac info: www.ajdnes.sk

29.10.-1.11.2016

» **Dušičky** – tematická nočná prehliadka hradu, spojená s výstavou
Trenčiansky hrad, organizátor: Trenčianske múzeum v Trenčíne
viac info: www.muzeumtn.sk

28. – 29.10 a 31.10.2016

Bojnický svetlonos na zámku

Romantický Bojnický zámok bude mať koncom októbra sviatočnú jesennú výzdobu, ktorej súčasťou budú aj rozžiarené tekvice. Kým v Spojených štátoch sú symbolom sviatku Halloween, na Slovensku majú taktiež svoje miesto – ako svetlonosy. „Svetlonosov vyrezávali naši predkovia. Nadväzovali na dávnovekú mytologickú predstavu Keltov, ktorí verili, že v posledný októbrový deň sa duše mŕtvych vracajú na zem a snažia sa ovládnuť všetko živé. Ochranou proti týmto duchom bolo svetlo – najskôr v podobe ohnivých uhlíkov, neskôr sa presunulo do tekvic. Ich vyrezané tváre so strašidelným výzorom mali byť istotou živých pred mŕtvymi. V 17. storočí tento zvyk preniesli Európania do Ameriky,“ vysvetlila Petra Gordíková zo Slovenského národného múzea – Múzeum Bojnice. Svetlonosy budú osvetľovať zámok počas špeciálnych nočných prehliadok, ktoré sa začínajú vždy o 19. hodine.

Čerešňa a lipa o slovenský Strom roka 2016

Anketa Strom roka sa stáva čoraz populárnejšou. Ľudia vo svojom okolí hľadajú strom, ktorý je výnimočnejší ako ostatné.

V mnohých prípadoch ho ani nemusia špeciálne hľadať. Keď zistili, že takáto anketa existuje, jednoducho hneď vedeli, že sa o ňom konečne všetci dozvedia. Vo vlnnej súťaži, ktorú rok čo rok organizuje nadácia Ekopolis, Slovensko reprezentovala hruška z Bošáče. Medzi najstromami Európy získala tretie miesto. O celonárodné víťazstvo sa tento rok uchádza 12 stromov. Dva z nich sú z nášho kraja, oba z prievdzského okresu a dokonca sú susedia. Titul Strom roka však môže získať len jeden. Ten, ktorý uspeje v národnom kole, aj tentoraz bude bojovať o prvenstvo v európskej konkurencii. Lipa veľkolistá z Cigľa sa nachádza pri kostole sv. Matúša a jej miery sú: výška 25 metrov, obvod kmeňa 760 cm a úctyhodný vek viac ako 500 rokov. Je teda staršia ako samotný kostol. Podľa Ivana Kadlečika, ktorý lipu do súťaže prihlásil, musela byť významná aj v minulosti. „Unikátna je tým, že pravdepodobne ide iba o polovicu pôvodnej lipy. Počas prvej svetovej vojny lipa vyhorela, no vďaka tuhému koreňu opäť ožila. A čo je priam neuveriteľné, uprostred tohto kmeňa vyrástla nová lipa. Nevie, či je zo semiačka, ale dnes to vyzerá tak, že stará lipa objíma mladú. Aj keď treba povedať, že ani v tomto prípade

foto: ekopolis.sk

nejde o žiadnu mladicu, letokruhy jej píšu už sto rokov. U nás hovoríme, akoby sa objímali matka s dieťaťom.“ Ako ďalej so smiechom v hlase hovorí, lipa je súčasťou takmer každej rodiny. Táto dominanta je totiž takmer na každej svadobnej fotografii, ktorá vznikne v Cigli. Miestni sa o lipu starajú už niekoľko rokov, dokonca si na to prizvali aj odbornú pomoc v podobe arboristu a dendrológa. Cigelčania dúfajú, že po súťaži by mohla byť ich lipa známejšia ako zatiaľ najznámejšia lipa v okolí a zároveň jej rovesnička, lipa kráľa Mateja.

Stromom roka 2016 by sa však mohla stať aj čerešňa z Lehoty pod Vtáčni-

kom. Keď sa prihlasovatelia zaujímali o jej vek, dozvedeli sa zaujímavé číslo. „Má viac ako sto rokov, čo je na ovocný strom naozaj veľa. Odborníci tvrdia, že takéto stromy sa dožívajú maximálne 50 rokov. Jej krása však nespočíva len vo veku. Vyniká na jar, keď zakvitne, a potom na jeseň, keď sa krásne sfarbí,“ opisuje pýchu spomedzi stromov v Lehote Michal Ďureje. Nezanedbateľné sú aj ďalšie miery čerešne: obvod kmeňa 3 metre a rozpätie konárov až 25 metrov. „Čerešňa v oblasti Puchlove je jediná, ktorá sa zachovala z obdobia, keď ľudia na lazoch žili osamote a boli odkázaní len na chov dobytku. Pri svojich skromných príbytkoch mali posadené takéto stromy, ktoré im zabezpečili akú-takú ochranu aj ovlaženie v podobe šľavných plodov. Strom však ostal celé roky nepovšimnutý, čo ho na druhej strane asi zachránilo. Nikto doň nezasahoval, a tak mal možnosť vyrásť do týchto rozmerov,“ vymenúva Michal Ďureje množstvo dôvodov, prečo by mala táto čerešňa získať titul Strom roka 2006. Podľa neho je však dôležité, aby sme si začali viac všimáť stromy, ktoré nám rastú na lúkach a v lesoch v našom okolí, doslova „pod nosom“. Aby sme si ich dokázali vážiť, starať sa o ne. Hlasovanie v slovenskej ankete Strom roka 2016 sa začalo na festivale Pohoda a svojmu favoritovi môžete k víťazstvu pomôcť aj vy, a to do konca septembra.

Z POŠTY

Ďakujeme za tip na Sivý kameň. Nechcelo sa mi veriť, že každý týždeň chodím okolo a netušil som o ňom. Sivý kameň, o ktorom ste písali, ma vyburcoval. Do Prievidze chodím pomerne často. Že celé roky miňam takúto zrúcaninu, som sa dozvedel až teraz. Tak mi to nedalo a počas prázdnin sme si s rodinou spravili výlet. Naozaj nejde o typické turistické miesto obklopené stánkami s pečenými klobásami a maľovaním na tvár, ale bol to príjemný výlet. Prechádzka zavŕšená pekným pohľadom na okolitú krajinu.

Marián z Kršťan

Dostal sa mi do rúk magazín Trenčín región a mám otázku: Je možné v tomto periodiku prezentovať aj komerčné aktivity, podujatia? Prípadne – je možnosť inzerovať? Žiadnu reklamu som si totiž pri listovaní nevšimol.

Ďakujem, čitateľ z Trenčína

Trenčín región sa venuje cestovnému ruchu v našom kraji, teda aj novým, známym či zabudnutým miestam, atrakciám, podujatiami. Ak medzi také patrí aj vaše, pokojne nám dajte o tom vedieť. Budeme o ňom stručne informovať, no bez komerčných prvkov. Takisto negarantujeme, že sa v kapitole Podujatia objaví automaticky, z množstva mailov a pozvánok vyberáme. Čo sa týka inzercie, v rámci 20-tich redakčných strán sa reklama určite neobjaví. Vzhľadom na rastúci záujem o inzerciu však plánujeme rozšíriť niektoré z budúcich čísiel časopisu Trenčín región o komerčnú štvorstranu, pričom o podmienkach uverejnenia inzercie budeme včas a detailne informovať.

Túto fotku sme dostali z Nitrianskych Sučian. Namiesto hříbov však pán Tomáš so synmi Filipom

a Tomášom ulovili niečo úplne iné. Len 8-ročný Filip počas prechádzky lesom našiel muníciu. Polícia sa s nálezmi z druhej svetovej vojny stretáva pomerne často, čo

potvrdila aj hovorkyňa KR PZ v Trenčíne Elena Antalová. „Je to rôzna munícia, ktorá pochádza z tohto obdobia a veľakrát je schopná zraniť, dokonca aj usmrtiť. Polícia upozorňuje nálezcov munície, aby ju ponechali na mieste nálezu, v žiadnom prípade s ňou nemanipulovali, nakoľko môže vybuchnúť. Ihneď po náleze kontaktujte policajnú linku 158.“ Nálezcovia tak urobili a pyrotechnik muníciu zneškodnil. Hubárov a turistov upozorňujeme, aby boli v lesoch opatrní a pozerali sa pod nohy. Zakopnúť totiž nemusia len o dubáky. A páňovi Tomášovi za podnet ďakujeme. (red)

Potvrdené: horná Nitra s malým h

Do redakcie sme dostali hneď dva podnety od našich čitateľov (Bojnica, Lehota p./Vt.) na rovnakú tému: ako sa správne píše slovné spojenie HORNÁ NITRA? S veľkým alebo malým h?

Hoci sa v oficiálnej písomnej komunikácii uprednostňuje pravopis Horná Nitra, nakoľko ide o zaužívaný názov regiónu – a takto sme ho uvádzali aj v magazíne Trenčín región –, o oficiálne stanovisko sme požiadali jazykovú poradňu Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied. Tu je odpoveď:

„Názov horná Nitra sa píše s malým h podobne ako názvy horné Kysuce, horná Orava, dolný Zemplín, pretože tu nejde o pomenovanie samostatného administratívneho celku.“

Takže vďaka jazykovedcom sa musíme zmieriť s tým, že hoci je horná Nitra najväčší región v našom kraji, nie je oficiálny administratívny celok. V kodifikácii doteraz k zmene nedošlo, preto sa horná Nitra bude aj v našom magazíne uvádzať s malým h.

Hubársky pozdrav z Hlbokého

Posielam hubársky pozdrav z vychádzky v lesoch v Hlbokom nad Bojnicami. Začalo to nevinne, deviateho augusta som si odskočil len tak do lesa so sieťovkou, či rastú. Za hodinu bola plná, nestíhal som zbierať ani dať vedieť manželke Veronike, kde som. Uverila, až keď som stál medzi dvermi s taškou a doniesol jej robotu. Hríby sa už sušia, malý Jurko sa odvtedy pýta do lesa.

Váš čitateľ Juraj s rodinou, Prievidza

Hoci má aj vo svete obľúbené miesta, kam sa rada vracia, inde by žiť nechcela. Narodila sa, vyrastala a žije so svojou rodinou v kúpeľnom mestečku Trenčianske Teplice. A nevymenila by ho za žiadne iné. Spisovateľka Silvia Havelková.

Ludia dnes poznajú primorské destinácie, ale nevedia o vlastnom chotári. Na to, čo je takmer zabudnuté, ale cenné práve doma, poukazuje kniha Rozprávky a povesti mikroregiónu Teplička. Ako ste sa k nej dostali?

Predchodcom publikácie boli Stratené rozprávky Považia. Táto knižička je stále veľmi obľúbená u detí a úryvky z nej si vyberajú na recitačné preteky. Keď MAS Teplička pripravovala novú knihu, oslovili ma. Mala som skúsenosti so zberom informácií najmä pre náučný chodník Čvirivogec, ktorý som pripravovala pre OOCR Trenčianske Teplice. Knihou Rozprávky a povesti mikroregiónu Teplička sme chceli prostredníctvom povestí a rozprávok priblížiť miesta, ktoré zostali akosi zabudnuté. Okolité kopce, lúky, miesta majú často zvláštne pomenovanie a hľadali sme pôvod ich označenia. Je tam trebárs Kočací zámok, o ktorom ani mnohí domáci nevedeli, kde je...

Kočáci... To je zvláštny názov, neznie správnejšie mačáci?

V knihe je vysvetlenie, prečo kočáci a nie mačáci. Ide o miesto inšpirované vzhľadom skál, ktoré vytvárajú zaujímavé útvary. U nás sa nezachovalo veľa pôvodných povestí, z historických prameňov je ich v knihe celkom päť. Ostatné sú autorské.

Inšpirovala som sa hovorovým označením miesta, tvarom skaly, nejakou zvláštnosťou, tajomnom. Nezvyčajným miestom je trebárs kláštor Hrachová. Stál tu ešte

álne vyzerá. Dnes je označené lavičkou, infotabuľou aj búdkou, v ktorej je pečiatka. Ak sa deti vydajú po stopách povestí a rozprávkových bytostí, môžu do mapy v

Neláka ma utekať, tu som doma

skôr ako kláštor na Skalke. Donedávna sa o ňom vôbec nehovorilo, málokto ho poznal, pretože objekt bol už dávno zrovnaný so zemou. Dnes toto miesto ľudia opäť spoznávajú a v knihe som ho priblížila aspoň povestou.

Odkiaľ ste čerpali informácie a hľadali pôvodné povesti?

Na toto sa ma ľudia často pýtajú. Presvedčujú ma, že také niečo v okolí Teplíc neexistuje. Hľadala som práce, prameňov bolo málo. Oveľa viac som čerpala z osobných stretnutí, debát s pamätníkmi. V knihe vždy za textom nasleduje fotografia, ktorá dokumentuje, ako dané miesto aktu-

álne vyzerá. Dnes je označené lavičkou, infotabuľou aj búdkou, v ktorej je pečiatka. Ak sa deti vydajú po stopách povestí a rozprávkových bytostí, môžu do mapy v

Črtá sa nejaká ďalšia kniha venovaná regiónu a jeho prezentácii?

Chcela by som v tejto práci pokračovať. Neláka ma utekať inde, som odtiaľto, toto je môj kraj. Cítim, že by som sa mala venovať tomu, čo mi je najbližšie. Daniel Hevier raz povedal, že keď chce človek niečo urobiť, najskôr musí veľa vedieť.

Máte rodinu, prácu, záľuby. Kedy stihate písať? Kde si najlepšie oddýchnete?

Rada chodím do lesa. Za každého počasia

– v zime, v lete, či fučí alebo je tma. Hneď ráno idem na prechádzku so psom do lesa. Úžasne si tam vyvetram hlavu a utriem myšlienky. Pišem skoro ráno, keď všetci ešte spia a dajú mi pokoj. Okrem Patty, ktorá už chce ísť do lesa.

To je ten psík, o ktorom ste napísali knihu – Patty, pes z útulku. Prečo?

Sučku Patty sme si vzali z útulku. Bývalí majitelia ju týrali, bili, uväzovali na krátku reťaz. Veľa sme sa jej venovali, kým znova uverila ľuďom. Všetkého sa bála, musela sa veľa naučiť a na veľa zabudnúť. Trvalo vari trištvrte roka, kým pochopila, že palica je na aportovanie a metla na zametanie. To, že o nej vznikla kniha, spôsobilo, že Patty zachránila ľudský život. Brečaním ma upozornila, že sa niečo deje v susedovej záhrade. Nasledovala som ju a našla som suseda, ktorý spadol z rebríka na zem a privalil ho ešte konár. No a zavolała som záchranku. Kniha je vlastne taký psí denník o tom, ako u nás dostala druhú.

Bude vaša najnovšia kniha opäť určená deťom?

Pišem pre dospelých, pre deti a venujem sa aj odborným článkom. Svoje portfólio asi zúžim na deti, sú výborní čitatelia. Rozprávky sú mi oveľa bližšie, aj keď vydávať tvorbu pre deti je veľmi drahé a predáva sa menej. Navyše, trh je zaplavený knihami pre deti zvonka. Je dôležité, aby naše deti čítali naše rozprávky. Po poslednej knihe O upratovacom robotovi a iné rozprávky už mám pripravenú ďalšiu O šutriakovi.

Jaskyňa plná netopierov

Jaskyne nie sú doménou severnej časti pohoria Malé Karpaty. Jediná verejnosti prístupná v tejto oblasti je jaskyňa Driny. V kopcoch neďaleko mestečka Brezová pod Bradlom, v nadmorskej výške 435 metrov n. m., nájdete ešte jednu – jaskyňu Klenová, ktorú obývajú netopiere.

Popri vstupe do jaskyne vedie turistický chodník Dolný Lopašov – Dvoly. Láka nazrieť za železné vráta a vojsť do podzemného priestoru hlbokého 18 a dlhého 30 metrov. Jaskyňa nie je verejnosti voľne prístupná. Vojsť sa nielenže neodporúča, ale je to zakázané. Jednak pre bezpečnosť návštevníkov, jednak z dôvodu ochrany jaskynnej fauny. Prítomnosť ľudí by vážne narušila biotop živočíchov. Jaskyňa má totiž svojich obyvateľov –

netopiere. Vybrali si ju za svoje zimovisko a využívajú ju aj v lete na prechodný úkryt.

„Počas výskumu v jaskyni Klenová v rokoch 2010 – 2015 sme zaznamenali prítomnosť piatich druhov netopierov. Najpočetnejším bol podkovár malý, ktorý tu zimoval v počte až 275 exemplárov,“ informovala Blanka Lehotská zo Základnej organizácie SZOPK. Miniopierus, Bratislava.

Netopier je tajomný živočích opradený rôznymi démonickými vlastnosťami. V minulosti ho spájali s peklom, upírm. Je to však nesmierne užitočný živočích a ako lovec hmyzu má v prírode nezapustiteľnú funkciu pre udržanie stability ekosystému. Veľké kolónie netopierov dokážu za jednu noc skonzumovať aj

niekoľko stoviek ton hmyzu. Vplyvom klimatických zmien a chemizácie prostredia netopierov ubúda. Rodia iba raz v roku, majú nízky počet mláďat a dozrievajú sa vysokého veku. Nedokážu však rýchlo regenerovať populáciu. Práve preto je podkovár malý, ktorý si obľúbil jaskyňu Klenová, považovaný za celosvetovo ohrozený druh.

Pre ochranu je netopierom potrebné zabezpečiť pokoj na zimoviskách a miestach letných kolónií. V budúcnosti sa neuvažuje so sprístupnením jaskyne Klenová. Vstup bude dôkladnejšie uzatvorený, aby zbytočne nelákal návštevníkov. „Zásahy nevyhnutne potrebné na sprístupnenie jaskyne by boli príliš veľkou investíciou v rámci rentability. A tiež veľkým zásahom do prirodzeného

prostredia jaskyne, aby sme sa vedeli dohodnúť na vyhovujúcom kompromise,“ vysvetlil Igor Balciar zo Správy slovenských jaskýň.

Ako doplnila Blanka Lehotská, práve prítomnosť ľudí najmä v zimnom období a časté otváranie vstupných dverí spôsobuje výrazné podchladenie jaskyne. Vzhľadom na jej charakter priepasti má výrazne negatívny vplyv na zimujúce netopiere.

Stranu pripravila Ľuboslava Sedláková